

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Grundnivå 2

Kommunikation och föräldrasamverkan i förskolan

Samverkan mellan svenskspråkig förskolepersonal och föräldrar med andra modersmål

Författare: Helena Wadström
Handledare: Maria Olsson
Examinator: Åsa Bartholdsson
Ämne/huvudområde: Pedagogiskt arbete
Kurskod: PG2062
Poäng: 15 hp
Examinationsdatum:

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Abstract:

Syftet med studien var att få kunskap om svenskspråkig förskolepersonals uttryckta tankar och erfarenheter av kommunikation och samverkan med föräldrar med andra modersmål. Metoden som användes för insamling av data var enskilda intervjuer med fem informanter. Materialet har tolkats och analyserats med inspiration av det sociokulturella perspektivet.

Förskolepersonalen beskriver olika tillvägagångssätt i samtal med föräldrar som anpassat tal, engelska, kroppsspråk, bilder, film, och genom att konkret visa. Olika översättningsverktyg i lärplattor används men de anses inte tillförlitliga eftersom översättningar inte alltid stämmer. Innehållet i dagliga samtal med föräldrar som saknar eller endast har lite kunskaper i svenska uppges främst handla om enkla praktiska saker runt barnen och verksamheten.

I samtal med tolk informerar personalen om verksamheten samt läroplanens innehåll och mål i relation till barnen. Film och foton används också i de tolkade samtalen för att skapa förståelse enligt personalens beskrivningar. Förskolepersonalen belyser vikten av barns och föräldrars trygghet i förskolan i relation till samverkan. Trygghet anses uppnås genom att föräldrar görs delaktiga i vad barnen gör i verksamheten.

Olika samverkansformer förekommer enligt personalen och utvecklingssamtalet är den form som alla föräldrar deltar i. Sociala samverkansformer som exempelvis drop-in fika och soaré är också uppskattade. Däremot uppges föräldramöten inte locka lika många föräldrar. Samtlig personal uppger att föräldrar är välkomna att vara med i förskolan men föräldrars brist på tid ses som hinder för deltagande. Ett öppet och tillmötesgående förhållningssätt hos personalen möjliggör föräldrars inflytande enligt personalens beskrivningar.

Nyckelord: Förskolepersonal, föräldrar, modersmål, kommunikation, samverkan

Förord:

Som författare till denna uppsats vill jag rikta ett tack till samtliga informanter som ställt upp på intervjuer och delgett värdefull information genom uttryckta tankar och erfarenheter kring kommunikation och föräldrasamverkan. Ni har på så sätt gjort studien möjlig. Jag vill även tacka min handledare Maria Olsson som väglett mig och bidragit med tankeväckande frågor och kloka synpunkter under arbetet med studien. Sist men inte minst vill jag även rikta ett tack till mina nära och kära som stöttat mig och haft förståelse den här tiden då mina tankar fokuserats kring skrivandet av uppsatsen.

Helena Wadström

Innehåll

1. Inledning.....	1
2. Syfte och frågeställningar.....	2
3. Bakgrund och tidigare forskning.....	2
3.1 Språkliga begrepp	2
3.2 Styrdokument.....	3
3.3 Tidigare forskning.....	4
3.3.1 Föräldrars delaktighet och inflytande – ett förändrat uppdrag.....	4
3.3.2 Samverkan mellan hem och förskola	5
3.3.3 Samverkansformer i förskolan	8
3.3.4 Språk, kommunikation och information	8
3.3.5 Sammanfattning	10
4. Teoretiska utgångspunkter	11
4.1 Sociokulturellt perspektiv	11
5. Metod	13
5.1 Undersökningsmetod	13
5.2 Studiens deltagare	13
5.3 Genomförande.....	14
5.4 Databearbetning	15
6. Trovärdighet.....	16
7. Forskningsetiska aspekter	17
8. Resultat.....	17
8.1 Kommunikationsstrategier.....	18
8.1.1 Daglig kommunikation	18
8.1.2 Skriftlig kommunikation.....	20
8.1.3 Kommunikation via tolk.....	22
8.2 Föräldrasamverkan.....	23

8.2.1 Trygghet.....	23
8.2.2 Bakgrund och erfarenheter	23
8.2.3 Samverkansformer.....	24
8.3 Delaktighet och inflytande	25
8.3.1 Delaktighet.....	26
8.3.2 Inflytande.....	26
9. Diskussion	27
9.1 Resultatdiskussion.....	27
9.1.1 Kommunikationsstrategier.....	27
9.1.2 Föräldrasamverkan, delaktighet och inflytande.....	30
9.2 Metoddiskussion	32
9.3 Sammanfattande slutsatser.....	34
9.4 Förslag till vidare forskning.....	35
10. Referenslista	36
Bilagor.....	i
Bilaga 1 – Informationsbrev	i
Bilaga 2 – Intervjuguide.....	ii

1. Inledning

I förskolan möter förskolepersonal allt fler familjer som har sitt ursprung i olika delar av världen och som har andra modersmål än svenska. Så gott som vart femte barn i förskolan är flerspråkigt och använder språken dagligen. Majoriteten av förskolans personal är däremot svenskspråkig (Skolverket 2013, s. 4-5). Mångfalden av språk och kulturer gör förskolan till en kulturell mötesplats (Lpfö 98/16, s. 6).

Enligt läroplanen (Lpfö 98/16, s. 13) ska förskolan vara ett komplement till hemmet och i samarbete med föräldrarna skapa de bästa förutsättningarna för barnen att utvecklas rikt och mångsidigt. För att kunna möta barnen på bästa sätt och erbjuda en bra verksamhet i förskolan i enlighet med strävansmålen i läroplanen krävs en nära och tillitsfull samverkan med föräldrarna. Dels med hänsyn till förskolans uppdrag, dels utifrån att verksamheten ska utgå från barns erfarenheter, intressen och behov. Samtal med föräldrar ska ske fortlöpande såväl som årligen om deras barns lärande och utveckling i hem och förskola. För att möjliggöra föräldrars delaktighet och inflytande i planering och utvärdering ska förskolan tydligt informera om innehåll och mål för verksamheten (Lpfö 98/16, s. 6, 13-14).

Oavsett språk, ursprung och livssituation är varje familj unik med sin egen kultur samt normer och värderingar. Det innebär att en variation av synsätt samt förväntningar på och erfarenhet av förskolan förekommer (Myndigheten för skolutveckling 2006, s. 11). Denna mångfald innebär att förutsättningarna för samverkan kan påverkas menar Harju och Tallberg Broman (2013, s. 16-17). För att skapa förståelse och en bra samverkan mellan hem och förskola behöver personal och föräldrar därför utbyta erfarenheter och kunskaper om barnets hemmiljö, förskolans verksamhet liksom synsätt och värderingar (Myndigheten för skolutveckling 2006, s. 14).

Informationen som utbyts i samtal mellan föräldrar och förskolepersonal är en viktig länk mellan barnets världar menar Björk-Willén (2013, s. 94) men där olika färdigheter i att behärska svenska språket skapar olika förutsättningar för samverkan. Hon ser samtalande och språk som ”den största didaktiska utmaningen för förskolans personal när det gäller att ge alla barn och familjer ett likvärdigt bemötande” (Björk-Willén 2013, s. 115).

Under min verksamhetsförlagda utbildning och genom arbete i förskola har jag deltagit i och iakttagit samtal mellan svenskspråkig förskolepersonal och föräldrar med andra modersmål när barnen lämnas och hämtas på förskolan. Min upplevelse är att endast lite information utbyts och att samtalen oftast handlar om praktiska saker kring barnen. Den erfarenhet och kun-

skap jag har om kommunikation och samverkan med föräldrar som har andra modersmål än svenska är liten och behöver utökas. Samtidigt skriver Skans (2011, s. 17) att forskning om mångfaldsfrågor som riktas mot förskolan är begränsad. Även Tallberg Broman (2009, s. 231) uppger att endast lite forskning finns om samverkan mellan föräldrar och förskola kopplat till mångfald. I min sökning av tidigare forskning saknade jag studier inriktade på kommunikation mellan hem och förskola i relation till språklig mångfald. Förskolepersonals erfarenheter och uppfattningar kan därför ge kunskap om föräldrasamverkan och kommunikation i avsaknad av ett gemensamt modersmål samt vilken betydelse det kan ha för föräldrars delaktighet och inflytande. Studien är på så sätt betydelsefull även för blivande och yrkesverksam förskolepersonal.

Hur beskriver förskolepersonal kommunikationen med föräldrar med andra modersmål? Vilken betydelse kan kommunikationen ha för samverkan kring barnen liksom för föräldrars delaktighet och inflytande i verksamheten? Det är funderingar jag har.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att få kunskap om svenskspråkig förskolepersonals uttryckta tankar och erfarenheter av kommunikation och samverkan med föräldrar med andra modersmål.

Frågeställningar

- Hur beskriver förskolepersonalen kommunikationen med föräldrarna kring barnen, verksamheten och läroplanens innehåll?
- Hur beskriver förskolepersonalen förutsättningarna för föräldrars samverkan, delaktighet och inflytande?

3. Bakgrund och tidigare forskning

Inledningsvis redogör jag för hur språkliga begrepp kommer att användas i studien. Därefter redovisar jag hur samverkan mellan hem och förskola beskrivs i styrdokumentet. I avsnittet för tidigare forskning beskriver jag hur sökning av forskningsstudier har skett. Därefter presenteras forskningen följt av en kort sammanfattning av bakgrundskapitlet.

3.1 Språkliga begrepp

Förskolepersonal – I förskolans verksamhet förekommer olika yrkeskategorier som exempelvis förskollärare och barnskötare. I bakgrundskapitlet har jag valt att använda författarnas valda begrepp. I uppsatsens övriga delar har jag använt benämningen förskolepersonal som även förkortas personal.

Föräldrar – I läroplanen för förskolan (Lpfö 98/16) används både begreppen föräldrar och vårdnadshavare i texten vilket är anledningen till att båda förekommer under rubriken styrdokument. I uppsatsens övriga delar använder jag däremot begreppet föräldrar men som även inkluderar vårdnadshavare.

Nyanländ – Nyanländ är en person som är utlandsfödd men beviljats uppehållstillstånd i Sverige av flyktingskäl och som bott och varit folkbokförd i Sverige i upp till två år (Lunneblad 2013, s. 1).

3.2 Styrdokument

Samverkan mellan hem och förskola regleras genom skollagen (SFS 2010:800) och förskolans läroplan (Lpfö 98/16). I läroplanens kapitel *Förskola och hem* anges inledningsvis:

Vårdnadshavare har ansvaret för sina barns fostran och utveckling. Förskolan ska komplettera hemmet genom att skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans arbete med barnen ska därför ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen. Föräldrarna ska ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan. Att förskolan är tydlig i fråga om mål och innehåll är därför en förutsättning för barnens och föräldrarnas möjligheter till inflytande. (Lpfö 98/16, s. 13)

Utöver kapitlets inledande text finns riktlinjer där förskollärare åläggs ansvar för att familjerna får en bra inskolning i förskolan samt för upplägg och genomförande av utvecklingssamtal med föräldrar. Förskollärare ansvarar också för att möjliggöra föräldrars inflytande och delaktighet i, samt utvärdering av, verksamheten i förhållande till läroplanens mål. Riktlinjerna anger att arbetslaget ska respektera föräldrarna och skapa tillitsfulla relationer till familjerna samt kontinuerligt ha en dialog med föräldrarna om hur barnen trivs, lär och utvecklas i förskolan såväl som utanför. Arbetslaget ska ta hänsyn till föräldrars åsikter i verksamhetens planering och utförande.

I kapitlet *Förskolans värdegrund och uppdrag* (Lpfö 98/16, s. 5-7) står att förskolan ska utgå från barnens egna förutsättningar, behov, erfarenheter och intressen i verksamheten samt ge förutsättningar för barnen att utvecklas, lära och skapa mening. Det ska ske genom att stödja föräldrarna och främja ett förtroendefullt samarbete. Förskolan beskrivs som en kulturell mötesplats och ska vara ett stöd för barnen i att medvetandegöra deras kulturarv, skapa förståelse för andra kulturer, samt i utvecklandet av både det svenska språket och sitt modersmål.

Enligt de allmänna råden för förskolan (Skolverket 2016, s. 36) som förtydligar skollagens och läroplanens bestämmelser, bör förskolechefen och förskollärare ”ta hänsyn till föräldrars

olika möjligheter att delta i och påverka verksamheten genom att se till att det finns olika former för information och inflytande” (Skolverket 2016, s. 36). En form av samverkan som berörs är den dagliga kontakten som sker vid lämning och hämtning då föräldrar får information om hur dagen varit. För att möjliggöra föräldrars inflytande nämns att olika former av samverkan behövs där den pedagogiska verksamheten kan lyftas. Utöver det anges att ”förskollärare bör se till att utvecklingssamtalet bygger på en bred och nyanserad bild av barnets utveckling och lärande där barnet inte jämförs med någon annan än sig själv och inte heller utifrån fastställda normer” (Skolverket 2016, s. 37). Samtalet ska bland annat ge en bild av barnets trivsel, intressen, utveckling och läroprocesser i förhållande till läroplanen och de förutsättningar som verksamheten bidragit till samt hur verksamheten vidare kan stimulera barnet.

I skollagen (SFS 2010:800) 13§, kap. 4 fastställs att förskolechefen ansvarar för att varje förskola ska ha minst ett forum för samråd där vårdnadshavare ska ges information om beslutsförslag som rör verksamheten och ha möjlighet att delge sina åsikter.

3.3 Tidigare forskning

Vid sökning av tidigare forskning inriktade jag mig på studier från år 2005 och framåt som gjorts i svenska förskolor, men en del av forskningen berör även skolan. Jag sökte forskning inom kommunikation och samverkan mellan hem och förskola samt familjer med andra modersmål än svenska för att hitta relevanta studier i förhållande till mitt syfte. Vid sökningen använde jag mig av databaserna Summon, Libris och Google Scholar. Jag har också utgått från referenslistor i avhandlingar, vetenskapliga artiklar och examensarbeten för att hitta författare av intresse för min studie. De sökord jag använt är: hem, föräldrar, vårdnadshavare, förskola, samverkan, mångfald, mångkultur och kommunikation samt olika kombinationer av dessa.

Forskningen som presenteras har delats in under rubrikerna: Föräldrars delaktighet och inflytande – ett förändrat uppdrag, Samverkan mellan hem och förskola, Samverkansformer i förskolan samt Språk, kommunikation och information

3.3.1 Föräldrars delaktighet och inflytande – ett förändrat uppdrag

Tallberg Bromans (2009, s. 222) undersökning av policydokument visade att det sedan 1990-talet har skett en förändring när det gäller synen på föräldrars delaktighet och inflytande i förskola och skola. För att nå måluppfyllelse enligt styrdokumentet är föräldrasamverkan i verk-

samheterna numera en förutsättning. Tidigare kännetecknades relationen mellan hem och förskola däremot av åtskillnad. Forskaren intervjuade även 43 lärare och förskollärare, från låg- respektive högresursområden med avseende på socioekonomiska förhållanden, om deras syn på föräldrar, barn och sitt yrkesuppdrag. Resultatet visade att lärarna oberoende av resursområde upplevde att yrket förändrats mot ökat ansvar för sociala frågor. Förutom ändrade relationer i föräldrasamverkan har läraren att hantera ökade skillnader i föräldrars bakgrunder vilket kan innebära skillnader kring barnsyn och fostran.

Tallberg Broman (2009, s. 232) har också gjort enkätundersökning med 1700 lärare där resultatet visade att kraven på lärare ökat med anledning av ökat inflytande från föräldrar, barn och elever och att lärarna inte ansåg sig ha tillräcklig kompetens att hantera de ökade kraven. Resultatet visade att föräldrars ekonomiska förutsättningar hade betydelse för deras förväntningar angående inflytande och delaktighet enligt lärarnas uppfattning. Föräldrar med starkare ekonomiska resurser ansågs ha högre förväntningar på inflytande och delaktighet. Forskaren skriver att det finns ett stort egenvärde i delaktighet särskilt i ett mångfaldssamhälle och att anpassbarhet, idériedom och kommunikation fordras.

Tallberg Broman (2009, s. 231) har även undersökt skolledares uppdrag i skolor med hög andel elever med utländsk bakgrund. I studien riktades blicken mot lärarutbildningen i förhållande till ökad etnicitet- och mångkulturalitet i skola och förskola. De intervjuade skolledarna framhöll vikten av föräldrasamverkan och att den bör få större fokus i lärarutbildningarna för att ge blivande lärare tillräckliga resurser i det uppdraget. Resultaten visade att ökade kunskaper och medvetenhet om relationer till och samverkan med föräldrar i ”ett mångetniskt, heterogent samhälle” (Tallberg Broman 2009, s. 231) behövs. För att säkerställa demokrati och likvärdighet utifrån att föräldrars delaktighet ökat behövs en stärkt kompetens när det gäller mötet mellan hem och förskola eller skola. Föräldrarnas delaktighet framställs vara av omfattande betydelse för att gynna barnens lärande (Tallberg Broman 2009, s. 232-234).

3.3.2 Samverkan mellan hem och förskola

I en fallstudie av Skans (2011, s. 11) var syftet att undersöka och analysera en flerspråkig förskolas didaktik i förhållande till uppdraget att arbeta interkulturellt. Utifrån ett intresse av hur samhället förändras ställde forskaren frågan om förskolans praktik anpassades till aktuell barngrupp. Det sociokulturella synsättet var studiens utgångspunkt. Empirin bestod av kvalitativa intervjuer med fyra pedagoger och två rektorer samt observationer. Majoriteten av barnen i förskolan hade andra modersmål än svenska. I intervjuerna framkom att pedagogerna

ansåg att en god föräldrakontakt var viktig sett utifrån barns trygghet och föräldrars känsla av delaktighet och förståelse för den pedagogiska verksamheten (Skans 2011, s. 62). Goda och förtroendefulla relationer byggs genom ömsesidigt lyssnande. Det kan underlätta förståelse och respekt för skilda synsätt och värderingar i förhållande till synen på barnens bästa (Skans 2011, s. 66). Studien visade att förädradelaktighet enligt rektorn innebar att pedagogerna berättade om och förklarade förskolans verksamhet, visade respekt för föräldrarna och sökte förståelse för deras val istället för att vara uppfostrande. Skans (2011, s. 67) beskriver pedagogernas synsätt som komplementärt genom att de inte var ute efter att ändra föräldrarnas situation utan istället eftersträvade förståelse. Om barn och föräldrar har en bra relation till förskolans pedagoger och känner sig trygga i verksamheten gynnar det barns lärande, motivation och delaktighet (Skans 2011, s. 68, 113).

Lunneblad (2013) inriktade sin studie på bemötande och mottagande av nyanlända familjer i två förskolor i ett multietniskt område. Studien hade en etnografisk ansats där observationer och intervjuer med personal genomfördes. Forskaren beskriver mottagandet av nyanlända och integrationspolitiken som en ”komplex och föränderlig problematik” (Lunneblad 2013, s. 5) som förskollärare har att hantera. Personalen möter många föräldrar som saknar erfarenheter av svenska förskolor och frågan om hur mottagandet av nyanlända ska organiseras i förskolan tolkas olika av personalen. Resultatet visade på skillnader i personalens uppfattningar. Dels fanns en förväntan på att föräldrar ska fostras och anpassa sig till verksamheten och svenska normer och värderingar. Även ett bristperspektiv synliggjordes i personalens strävan efter att kompensera barn och föräldrar för missad tid i Sverige. Familjernas egna erfarenheter och kunskaper förbisågs därmed. Dels framkom det omvända där flexibel personal anpassade verksamheten utifrån familjernas livssituationer och behov (Lunneblad 2013, s. 6, 11). Forskaren menar att komplexiteten också handlade om att stödja utan att utgå från ett bristperspektiv i mottagandet. Normer och värden förknippades med kulturell och nationell identitet där rutiner i förskolan kring kläder, högtider och mat fokuserades i personalens diskussioner. Synen på och tal om tid visade sig vara ett tydligt exempel och som förklarades med kulturella skillnader där svenskar av artighet är otydliga i kommunikationen med föräldrar samtidigt som de kommunikativa koderna inte förstås av föräldrarna. Uttrycket ”det är bra om du kommer mellan nio och två” och ”Han kanske kan vara här till frukost” (Lunneblad 2013, s. 5) är exempel på olika koder som personalen beskrev i studien och där missförstånden förklaras med kulturella skillnader.

Sandberg och Vuorinen (2008, s. 154) undersökte förskollärares och föräldrars erfarenheter av och syn på samverkan mellan hem och förskola genom kvalitativa enskilda intervjuer och fokusgruppintervjuer med 26 förskollärare och 32 föräldrar. Resultatet visade att föräldrars och förskollärares förhållningssätt och inställning, ömsesidig respekt och öppenhet sågs som främjande för samverkan. Hindrande faktorer var brist på tid och personal, stressade föräldrar liksom personalbyten. Vidare ansågs kulturella och språkliga skillnader försvåra samverkan genom skilda traditioner, tro och värderingar (Sandberg & Vuorinen 2008, s. 158). Studien visade en stor variation angående föräldrars önskemål om inflytande i verksamheten från att gälla allt som rör barnet till endast inflytande över större förändringar i verksamheten.

Ett av syftena i Fasts (2007, s. 16) avhandling var att studera övergångarna mellan hem, förskola, förskoleklass och skola med fokus på om och hur barns tidigare erfarenheter tas tillvara i verksamheterna. Ett etnografiskt arbetssätt användes där bland annat observationer och intervjuer utgjorde empirin (Fast 2007, s. 44). Urvalet bestod av sju barn och deras familjer med spridning utifrån kön, modersmål, religion och bostadsområde. Studien pågick under tre år och barnen var inledningsvis fyra år (Fast 2007, s. 18). Enligt resultatet i studien fick barn olika erfarenheter under sin förskoletid beroende på vilken förskola de gått i. Förskollärarna i de fem olika förskolorna i studien visade sig ha olika förväntningar på barnen och familjerna beroende på deras bakgrunder (Fast 2007, s. 141). Vissa barns kunskaper och tillgångar legitimerades medan tvåspråkighet och modersmål inte fick positiv uppmärksamhet någon gång i studien enligt Fast (2007, s. 181). I en av de mångkulturella förskolorna hade lärarna låga förväntningar på vad barnen kunde lära sig kopplat till barnens bakgrunder och modersmål. I en annan förskola strävade pedagogerna efter att få föräldrarna delaktiga i verksamheten genom att visa och berätta vad barnen gör i förskolan för att bygga broar mellan förskolan och hemmet. Utbytet var däremot inte ömsesidigt enligt Fast (2007, s. 143). I en friskola däremot var banden mellan hem och förskola starka eftersom den religionskultur med sånger och berättelser som barnet använde hemma mötte barnet även på förskolan (Fast 2007, s. 143). Studien visade att barns bakgrunder, erfarenheter och kunskaper i regel inte efterfrågades av lärarna som menade att det var utifrån en tanke om jämlikhet och demokrati. Barnen skulle inte belastas med sin bakgrund vilket visade att vissa bakgrunder sågs som sämre än andra (Fast 2007, s. 181). Barn har tillägnat sig kunskaper och erfarenheter innan de börjar förskolan. Vissa barn tillåts ta med dessa in i förskolans och skolans värld medan andra får lämna sina utanför, främst gäller det barn med annan kultur, religion eller modersmål än svenska (Fast 2007, s. 189).

3.3.3 Samverkansformer i förskolan

Resultatet i Sandberg och Vuorinens (2008, s. 155-157) studie gav exempel på olika former av samverkan som daglig hallkontakt, utvecklingssamtal, föräldramöten, drop-in och föräldraråd. Studien visade att föräldrars deltagande i olika samverkansformer var större i förskolor där även variationen på samverkansformer var stor. Framförallt var det förskolor med kulturella skillnader som utvecklade nya former av samverkan. Detta för att öka föräldrars delaktighet genom en mer social karaktär där olika kulturer och normer kunde mötas. Det ledde till ett ömsesidigt utbyte av information och kunskap om seder och värderingar i hem och förskola. I motsats till detta sågs även ett mönster framträda där samverkan av social karaktär som drop-in och fester byttes ut mot mer formella samverkansformer i mindre ”socialt utsatta områden” (Sandberg & Vuorinen 2008, s. 159). Föräldramötets innehåll visade sig vara viktigt för föräldrar och förskollärare för att vilja delta med tanke på tiden som avsattes (Sandberg & Vuorinen 2008, s. 159). Den samverkansform som uppskattades mest av föräldrar var individuella utvecklingssamtal vilket de önskade fler av medan föräldrarådet väckte minst intresse bland föräldrar i studien. Orsaken beskrevs bland annat vara att en dialog mellan föräldrarepresentanter och övriga föräldrar saknades (Sandberg & Vuorinen 2008, s. 155, 160).

3.3.4 Språk, kommunikation och information

Björk-Willén (2013, s. 91) inriktade sin studie på samtal mellan svenskspråkig förskolepersonal och föräldrar med andra modersmål och hur förståelse och samförstånd skapas sinsemellan. I studien som omfattar tre småbarnsavdelningar, med barn i åldern 1-3 år, har förskolepersonalens handlande i samspel med föräldrar i den dagliga tamburkontakten videofilmats. Studiens resultat visar att förskolepersonalen använder olika strategier för att förstå och göra sig förstådd. Tydligt tal, tonfall och betoning är exempel på tillvägagångssätt och upprepning förekommer ofta av förskolepersonalen dels för att få bekräftelse från mottagaren, dels bekräfta sig själv enligt forskaren. Upprepningen kan också innehålla rättelser av språket eller att en fråga ställs igen. Kroppsspråket med exempelvis gester, ögonkontakt och blickar används för att förtydliga och förstärka det som sägs. Förskolepersonalen ger också förlag på svar i försöket att förstå vad föräldrarna vill förmedla och det visar på den asymmetri som kan finnas mellan samtalspartner där språkkompetenserna skiljer sig åt. Även direkta konstateranden uttalas av förskolepersonalen om att de inte förstår efter att de försökt nå förståelse på olika sätt. Enligt Björk-Willén (2013, s. 101) ingår det i yrkesprofessionen att sträva efter att nå samförstånd genom att använda olika strategier i kommunikationen. Hon beskriver det som ett krävande arbete för båda parter som fordrar lyhördhet. Forskaren uppger att det finns en

fara med att föräldrar upplevs vara i behov av hjälp genom skillnaden i att behärska svenska språket eftersom det kan spå på den asymmetri som redan finns mellan föräldrar som lekmän och förskolepersonal som experter (Björk-Willén 2013, s. 93, 103). Tambursamtalen kretsar främst kring barnen. Innehållet handlar främst om omsorgsfrågor kring kläder och hur barnet ätit och sovit. Ett samtal i studien handlar om matallergi vilket enligt forskaren skulle kunna innebära fara för barnets hälsa om föräldrar och förskolepersonal inte når samförstånd (Björk-Willén 2013, s. 108). Enligt forskaren används skratt ofta i samspelet som ett sätt att hitta samförstånd när språken skiljer. Samtalen med föräldrar som inte behärskade svenska språket tillräckligt bra var knapphändig och innehöll främst det viktigaste kring praktiska frågor runt barnet och dess mående. Kommunikationen med föräldrar som behärskade språket innehöll däremot fylligare information om exempelvis verksamhetens innehåll, småprat och berättelser (Björk-Willén 2013, s. 114). En slutsats som forskaren drar är att samtalens skilda karaktär skapar olika förutsättningar kring vilket informationsutbyte som möjliggörs. Brister i kommunikationen kan leda till säkerhetsrisker, otrygghet och även påverka måluppfyllelsen. Forskaren menar att föräldrasamverkan så som den beskrivs i styrdokumentet kan försvåras på grund av det asymmetriska förhållande som råder utifrån olika språkförutsättningar mellan föräldrar och förskolans personal. För att bemöta alla barn och familjer på samma sätt ser hon kommunikationen som en didaktisk utmaning för förskolepersonalen (Björk-Willén 2013, s. 115).

I Skans (2011, s. 11) studie talade pedagogerna sammanlagt fem olika språk och majoriteten av barnen hade andra modersmål än svenska. Utveckling av alla barns alla språk, både icke verbala och verbala ansågs viktigt av pedagogerna med betoning på barns kommunikation. För att pedagogerna didaktiskt ska kunna planera verksamheten och möta barns behov behövs kunskaper om barnen i gruppen, deras erfarenheter, intressen, kunnande och familjeliv. Den informationen kan föräldrar ge och därmed är föräldrasamverkan betydelsefull menar Skans (2011, s. 66). Pedagogerna tog hjälp av föräldrarna för att skriva saker på barnens modersmål och sporrade föräldrarna att låna hem och läsa böcker från förskolans bibliotek på deras modersmål. Användningen av modersmålet gavs därmed stöd i förskolan och föräldrarna uppmuntrades att använda det hemma (Skans 2011, s. 67, 116). ”Den positiva attityden till att använda alla barns språk skapar delaktighet och gemenskap för alla i gruppen och bidrar till bekräftelse av barnens ursprung” skriver Skans (2011, s. 124).

I Fast (2007, s. 181) studie däremot fick tvåspråkighet och andra modersmål än svenska inte någon gång positiv uppmärksamhet i förskolan eller skolan. En lärare till en flicka med soma-

listiskt ursprung var kritisk till att flickan lånade böcker på modersmålet och tillrättavisade elever som talade sitt modersmål istället för svenska (Fast 2007, s. 159). Forskaren skriver att barnens språk och identitet formas genom modersmålet. Barnen ser föräldrarnas språkliga aktiviteter, tar till sig traditioner, värden och normer och ”det bidrar till att varje barn får sin unika literacy-historia” (Fast 2007, s. 95, 178).

Sandberg och Vuorinens (2008, s. 157) forskning visade att information som förskolepersonalen förmedlade till föräldrar bestod av månads- eller veckobrev som kompletterade informationen som fanns att tillgå i hallen. Breven uppskattades av föräldrar då de nådde alla och kunde läsas i lugn och ro. I områden med hög andel immigranter användes istället andra språkformer som film och foton som informationskanaler för att förmedla verksamhetens innehåll då föräldrar saknade tillräckliga kunskaper i svenska.

Andersson (2007) har forskat kring innehåll, process och kunskapsutveckling i en forskningscirkel där deltagarna var sju pedagoger som arbetade inom området autismspektrum, mångkultur och flerspråkiga barn. Intresset var att ta reda på pedagogers egna frågeställningar kring den egna verksamheten. Forskningens resultat som är av intresse för min studie berör föräldrasamverkan och samtal genom tolk. Andersson (2007, s. 146) beskriver att det som stod i centrum utifrån pedagogernas erfarenheter av samverkan med föräldrar från andra länder var begränsningar gällande språk och ömsesidig förståelse kring kulturella frågor. I resultatet framkom även problematik kring användandet av tolk i samtal med föräldrarna. Pedagogerna upplevde att tolkens översättning var mycket längre än den ursprungliga formuleringen vilket ledde till misstro. De upplevde därmed ottydlighet kring det ömsesidiga utbytet av information med föräldrarna. Enligt Andersson (2007, s. 146) hade pedagogerna också erfarenhet av att tolken inte använde ämnesspecifika ord på föräldrarnas modersmål inom området autismspektrum, eller i skolrelaterade frågor utan fyllde i med svenska ord. Orsaken kan enligt forskaren vara att vissa ord inte har någon motsvarighet på det andra språket. Pedagogernas erfarenheter visade även att tolkar ibland pratade om andra saker med föräldrarna, som exempelvis barnuppfostran, än det som pedagogen uttryckt. Enligt Andersson (2007, s. 147) strävade pedagogerna att ha tolk med till alla representerade språk vid föräldramöten för att alla föräldrar skulle ha möjlighet att mötas.

3.3.5 Sammanfattning

Betydelsen av samverkan mellan hem och förskola skrivs tydligt fram i styrdokumentet i relation till barns utveckling och lärande, föräldrars delaktighet och inflytande samt förskolans

måluppfyllelse och kvalitet. Samtidigt visar forskningen att maktförhållanden, tidsbrist och stress kan utgöra hinder. Skillnader i språk, kultur, förväntningar, normer och värden är ytterligare faktorer som kan försvåra samverkan liksom kompetensbrister hos förskolepersonalen. De faktorer som anses främja samverkan är att erbjuda olika samverkansformer, kommunikation, flexibilitet, kreativitet, kompetens inom området, ömsesidig förståelse, respekt och lyhördhet. Tydlighet gentemot föräldrar angående förskolans verksamhet, trygga och bra relationer samt varierande informationskanaler ses även de gynna föräldrasamverkan.

Enligt Tallberg Broman (2009, s. 231) behövs mer forskning kring samverkan mellan hem och förskola kopplat till mångfald. I sökning av tidigare forskning saknade jag studier inriktade på kommunikation och språklig mångfald relaterat till föräldrasamverkan. Björk-Willéns (2013) antologikapitel är det jag hittat. Därmed anser jag att en kunskapslucka finns i forskningen och det motiverar min undersökning. Genom att använda intervju som metod för att fånga förskolepersonalens erfarenheter och upplevelser skiljer sig mitt tillvägagångssätt från Björk-Willéns (2013).

4. Teoretiska utgångspunkter

Eftersom jag ville få kunskap om kommunikation och samverkan mellan förskolepersonal och föräldrar valde jag att tolka och analysera mitt material utifrån inspiration av det sociokulturella perspektivet. I det perspektivet är *kommunikation*, *mediering* och *verktyg* centrala begrepp vilka jag använt som analysverktyg i min studie.

4.1 Sociokulturellt perspektiv

Säljö (2000, s. 21-22) beskriver att människor samspelar med varandra och socialiseras genom den kultur och den kontext de omges av. Den har formats och utvecklats utifrån de erfarenheter och den kunskap äldre generationer tillägnat sig och som fortsätter formas och förändras kontinuerligt. ”Vi lär oss helt enkelt att uppmärksamma, beskriva och agera i verkligheten på det sätt som omgivningen tillåter och uppmuntrar” (Säljö 2000, s. 66). Att använda språk och att kommunicera är väsentligt i det sociokulturella perspektivet. Det är samtidigt kulturellt betingat och ser därför olika ut i olika livsmiljöer. Vi befinner oss i sociala sammanhang, i en kultur där det finns förväntningar och mönster som vi förhåller oss till. Vi tar till oss sätt att tänka och handla som vi sedan använder oss av själva (Säljö 2000, s. 106). Det förekommer därav olika språkkulturer inom olika yrkesgrupper som exempelvis inom sjukvården, förskolan och skolan, bilverkstaden och reklambyrån. I de olika språkkulturerna finns en slags inbyggd makt, asymmetri, mellan de som behärskar fackspråket och de som inte gör

det (Säljö 2000, s. 102). Som förskolepersonal är det därför bra att vara medveten om det språk som används i kommunikationen med exempelvis föräldrar tänker jag.

Kommunikation – Genom att samtala kan vi samspela, utbyta erfarenheter, lära av varandra och få förståelse för olika fenomen i omvärlden. Vi kan diskutera, förklara och delge våra synpunkter. Kommunikationen kan vara både verbal och icke verbal och kan ske med hjälp av olika verktyg. De språkliga-, mentala- och materiella verktygen som beskrivs nedan kan ses som kommunikationsstrategier som kan öka förutsättningen för ömsesidig förståelse när språkkompetenserna skiljer sig åt. Det kan vara att anpassa sitt språk till mottagarens språkkompetens genom att medvetet välja ord som mottagaren förstår. Eller att förstärka med kroppsspråk, en bild, eller konkret visa det man vill förmedla. En strategi kan också vara att ta hjälp av någon som tolkar det som sägs. Översatt skriftlig information är även det en kommunikationsstrategi. De olika strategierna kan påverka kommunikationen på olika sätt. Begreppet *kommunikation* har i studien använts för att förstå den kommunikation som förekommer mellan förskolepersonalen och föräldrarna, vilken kommunikation som möjliggörs samt hur innehållet kan påverkas. Likaså vilka strategier personalen använder när de vill förmedla vad barnen gör i förskolan, vad som sker i verksamheten och läroplanens innehåll för föräldrarna. Kommunikationsstrategier, strategier och verktyg används synonymt i studien.

Verktyg - Enligt Säljö (2000, s. 20) innefattar det sociokulturella perspektivet såväl språkliga, mentala (intellektuella) som materiella verktyg vilka vi människor nyttjar för att ta oss an och begripa den värld vi lever i. Verktygen hjälper oss att lösa praktiska problem och ger oss möjlighet att agera i vardagen. Språkliga verktyg kan vara gester, teckensystem, symboler och att tala medan räkna och läsa är exempel på mentala verktyg. Datorer, telefoner, papper och pennor är olika materiella verktyg. Säljö (2000, s. 74) menar att vi interagerar med och kommunicerar bland annat genom olika tekniska verktyg. De kan ses som intellektuella resurser som vi samspelar med och där mediering sker. Genom att anpassa språket, använda föremål, foton och film kan ett budskap lättare förmedlas och förstås. Ett abstrakt innehåll kan därmed bli mer konkret när talet kompletteras med olika verktyg som exempelvis bilder och film. Med hjälp av begreppet verktyg identifierades, tolkades och analyserades förskolepersonalens användande av olika språkliga, mentala och materiella verktyg i kommunikationen.

Mediering - Mediering innebär att ”människan inte står i direkt, omedelbar och otolkad kontakt med omvärlden” (Säljö 2000, s. 81). Med det menas att vårt sätt att tänka och förstå världen omkring oss påverkas av den kontext och kultur vi formas av och de verktyg den innefattar. Språket ses som det mest betydelsefulla verktyget för mediering. Säljö (2000, s. 115) me-

nar att det man tänker inte är det samma som det man säger och vice versa. Det kan vara att man med språkets hjälp inte kan uttrycka det man tänker och vill säga. Eller att den egna förståelsen påverkar tolkningen av det som sägs. Begreppet var till hjälp för att förstå och analysera hur kommunikationen fungerade när den medierades genom olika verktyg.

Begreppen *kommunikation*, *verktyg* och *mediering* samspelar och går in i varandra och de har varit vägledande vid bearbetning, tolkning och analys av materialet från intervjuerna och som lett fram till det presenterade resultatet.

5. Metod

I metodkapitlet redovisas den metod jag valt för insamling av data följt av urval av studiens deltagare, redogörelse för genomförandet av studien samt hur databearbetning har skett.

5.1 Undersökningsmetod

Som metod för insamlande av data har halvstrukturerade kvalitativa enskilda intervjuer gjorts med förskolepersonal (Kvale & Brinkmann 2014, s. 45). Valet av metod utgår från syftet med studien där det är förskolepersonalens uttryckta tankar och erfarenheter av kommunikation och föräldrasamverkan jag efterfrågat. Enligt Kvale och Brinkmann (2014, s. 45) handlar den halvstrukturerade intervjun om att utgå från en intervjuguide med uppslag på frågeställningar kring olika teman. Informantens eget perspektiv och beskrivningar utgör materialet som sedan tolkas och analyseras. Kvale och Brinkmann (2014, s. 207-210) anser att fördelen med intervju som metod är att informanternas svar kan ge rika och fylliga beskrivningar. Som kritik till metoden nämns att antalet deltagare är få vilket gör att svaren inte blir kvantitativa och generaliserbara. Intervjuns kvalitet påverkas även av intervjuarens förmåga att genomföra intervjuer menar författarna.

5.2 Studiens deltagare

I undersökningen har medvetna ställningstaganden gjorts vid urval av informanter. Med utgångspunkt i syftet med studien valde jag därför svenskspråkig förskolepersonal som har erfarenheter av samverkan med föräldrar som har andra modersmål än svenska. Fyra förskollärare och en barnskötare har deltagit i studien och jag har inte haft för avsikt att jämföra olika informanters svar utifrån olika personalkategorier. De fem informanterna arbetade på olika förskoleavdelningar på två kommunala förskolor i två svenska kommuner. Den ena förskolan liksom några av informanterna var bekanta för mig sedan tidigare. Syftet med att välja förskolor från olika kommuner var dels att ytterligare skydda informanternas identitet, dels att even-

tuellt få större variation i informanternas svar. Enligt Trost (2005, s. 120) är variation oftast eftersträvansvärt i kvalitativa intervjuer. Gemensamma diskussioner och kompetensutveckling på en förskola kan leda till en samsyn hos förskolepersonalen skriver Skans (2011, s. 62) och därför valde jag förskolor i två kommuner.

I den ena förskolan är andelen familjer med annat modersmål ca 58 % vilket är ett uträknat genomsnitt utifrån antalet familjer på informanternas avdelningar. Informanterna som arbetar här uppger att de har ca 13-15 års erfarenhet av samverkan med föräldrar med annat modersmål i förskola. I den andra förskolan ligger snittet per avdelning på ca 20 % med samma räknesätt. På denna förskola är informanternas erfarenhet av samverkan med föräldrar med annat modersmål ca 1,5–12 år enligt deras beskrivning.

5.3 Genomförande

I sökandet av förskolor med familjer med andra modersmål valde jag dels en förskola jag var bekant med. För att få tag i ytterligare en förskola kontaktade jag först en annan kommuns avdelningschef för att få uppgifter om vilka förskolor som uppfyllde mina kriterier. Jag valde ut en av de föreslagna förskolorna och därefter kontaktades förskolecheferna på respektive förskola via telefon och tillfrågades om tillstånd att få genomföra undersökningen. Vid urvalet av informanter tog jag hjälp av förskolecheferna för att få reda på vilka avdelningar som kunde vara aktuella för min undersökning. Två av informanterna tillfrågades först muntligt om deltagande i undersökningen. De övriga tre informanterna frågades via e-post om deltagande varav två genom en allmän förfrågan via förskolechefen till förskolans personal. Ett informationsbrev (bilaga 1) angående undersökningen skickades därefter med e-post till de informanter som tackat ja till att delta. Informationsbrevet tydliggjorde syftet med undersökningen samt innehöll information om undersökningens genomförande och hur de forskningsetiska principerna skulle beaktas liksom en förfrågan om godkännande till ljudupptagning.

Utifrån syfte, undersökningsfrågor och inläst forskningsläge utformades en intervjuguide (bilaga 2) med föreslagna frågor kring efterfrågade teman. Intervjuguiden kan enligt Kvale och Brinkmann (2014, s. 172) ha olika grader av struktur med formulerade frågor eller endast temaområden som ska beröras och den fungerar som en hjälp för intervjuaren att genomföra intervjun. Guiden bestod av både specificerade faktafrågor samt öppna frågor. Öppna frågeställningar ökar förutsättningarna att få informanterna att beskriva, berätta och ge praktiska exempel utifrån egna erfarenheter (Kihlström 2007, s. 49). Beroende på informanternas svar kan följdfrågor ställas som kan ge ytterligare förklarningar av olika fenomen och en större

öppenhet att växla mellan teman beroende på hur intervjun fortlöper. Specificerade och strukturerade frågor kan leda intervjun i önskad riktning och enligt Kvale och Brinkmann (2014, s. 177, 192) kan faktafrågor vara viktiga i en kvalitativ intervju för att inhämta information. För att försäkra mig om att få svar på det jag efterfrågat i undersökningen höll jag mig relativt strikt till intervjuguidens frågor. Intervjuguiden tilldelades inte informanterna i förväg vilket var ett medvetet val jag gjort. Jag sökte inte *korrekta svar* och ville därmed undvika att informanterna *läst på* inför intervjun vilket kan förekomma enligt Rosenqvist och André (2006, s.73).

Ljudupptagning användes vid intervjuerna eftersom det kan vara svårt att hinna anteckna allt som sägs och för att kunna fokusera på att lyssna. Det är även en bra hjälp för bearbetning och analys av materialet i efterhand. För att undersöka om intervjuguidens frågeställningar var begripliga och i lagom mängd för att rymmas inom den tänkta tidsramen för intervjun samt för att prova utrustningen för ljudupptagningen genomförde jag en pilotintervju. Löfgren (2014, s. 150) ser pilotintervjun som ett tillfälle för intervjuaren att öva sig och testa utrustning och material för att känna sig mer bekväm vid de riktiga intervjuerna. Efter pilotintervjun gjordes mindre justeringar av frågeställningarna i intervjuguiden.

Intervjuerna ägde rum på informanternas arbetsplatser i avskilt rum och tiden som avsatts var 45-60 minuter. Enligt Löfgren (2014, s 148) är val av plats och tillräckligt med tid viktiga faktorer för att intervjun ska kännas avspänd och för att planerade såväl som uppföljande frågor ska hinnas med. Enklare anteckningar gjordes som komplement till ljudupptagningen.

5.4 Databearbetning

De fem inspelade intervjuerna skrevs ner i det närmaste ordagrant senast dagen efter genomförandet. Jag valde att ta bort vissa utfyllnadsord och att inte återge pauser, skratt, harklingar etcetera om det inte hade betydelse för resultatet i förhållande till syftet med studien. Trost (2010, s. 125) menar att tolknings- och analysarbetet börjar redan vid själva intervjun och när utskrifter görs. Vid bearbetning av materialet lyssnade jag igenom intervjuerna för att få en helhetsbild av den information som gavs och för att få en uppfattning om hur jag ställt frågorna. Det nedskrivna materialet lästes igenom ett flertal gånger. Informanternas svar sorterades in under respektive intervjufråga för att lättare se likheter och skillnader vilka markerades. Enligt Trost (2010, s. 129-133) kan analysarbetet ske på många sätt där ett kan vara att söka efter mönster i informanternas svar. Jag noterade genom att skriva nyckelord i marginalerna och strök sådant som inte var relevant för min undersökning för att lättare få överblick av ma-

teriale. Med hjälp av begreppen kommunikation, verktyg och mediering tolkades och analyserades materialet och kategoriserades utifrån studiens syfte och frågeställningar. Mönster jag funnit i informanternas svar har bildat underrubriker till kategorierna. Kategorin *kommunikationsstrategier* innefattar underrubrikerna *daglig kommunikation*, *skriftlig kommunikation* och *kommunikation via tolk*. Kategorin *Föräldrasamverkan* innehåller underrubrikerna *trygghet*, *bakgrund och erfarenheter* samt *samverkansformer*. I kategorin *delaktighet och inflytande* bildar *delaktighet* och *inflytande* olika underrubriker. Informanterna gavs fiktiva namn i materialet och i det presenterade resultatet för att skydda deras identiteter.

6. Trovärdighet

Kvale och Brinkmann (2014, s 296) menar att validitet i en kvalitativ undersökning innebär att metoden efterforskar det som avsetts att undersökas och därmed går som en röd tråd genom hela undersökningsprocessen. Utifrån studiens syfte och frågeställningar skapades intervjuguidens frågeställningar vilka granskades och kommenterades av handledaren och sedan prövades i en pilotintervju och därefter justerades. Enligt Kihlström (2007, s. 231) förbättras validiteten när intervjufrågor kontrolleras och testas i en pilotintervju eftersom möjliga brister då kan upptäckas. Rosenqvist och Andrén (2006, s. 17) skriver att en tydlig och noggrann beskrivning av undersökningens tillvägagångssätt och bearbetning av empirin ökar trovärdigheten. Läsare får förståelse för hur den genomförts och kan ta ställning till om resultatet är tillförlitligt och på vilket sätt det är användbart. En beskrivning av hur de forskningsetiska principerna beaktats har gjorts i studien. Enligt Trost (2010, s. 113) är beskrivning av det etiska förhållningssättet viktigt för tillförlitligheten av resultaten. Eftersom jag efterfrågat förskolepersonalens uttryckta tankar och erfarenheter i studien vilket är syftet med kvalitativa intervjuer är metoden ett bra val (Trost 2010, s. 113). Vid samtliga intervjuer gjordes ljudupptagningar. Kihlström (2007, s. 232) menar att inspelade intervjuer ökar trovärdigheten eftersom både intervjuarens sätt att ställa frågor och informantens svar bevaras i sin helhet. Till exempel kan ledande frågor då upptäckas vid analysen. Alla informanter hade erfarenhet av kommunikation och samverkan med föräldrar med andra modersmål än svenska och kunde berätta utifrån egna upplevelser och situationer de deltagit i vilket gör resultatet trovärdigt (Kihlström 2007, s. 49). Resultatet har tolkats och analyserats utifrån inspiration av det sociokulturella perspektivet vilket innehåller begreppen språkliga-, mentala- och materiella verktyg, mediering och kommunikation som jag anser är relevanta att använda i förhållande till studiens syfte och frågeställningar.

7. Forskningsetiska aspekter

I studien har jag genomgående beaktat *God forskningssed* enligt Vetenskapsrådet (2011) samt de forskningsetiska principerna inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning antagna 1990 (Vetenskapsrådet 2002, s. 6). De forskningsetiska principerna delges nedan utifrån de fyra huvudkraven som är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet och som delgavs samtliga informanter genom det informationsbrev (bilaga 1) som skickades via e-post. Innan intervjuerna påbörjades tillfrågades informanterna om de tagit del av informationen i informationsbrevet innan de ombads att skriva under samtycket om deltagande.

Informationskravet innebär att informanterna delges information om studiens syfte och genomförande samt annan väsentlig information som är av betydelse för deras ställningstagande om medverkan. De ska även informeras om frivilligheten i att delta samt rätten att när som helst avbryta deltagandet. Denna information delgavs informanterna genom det informationsbrev som skickades ut (Vetenskapsrådet 2002, s. 7).

Samtyckeskravet innebär att forskaren har ansvar för att inhämta samtycke från deltagarna i undersökningen. Förskolecheferna på de två förskolorna har muntligt tillfrågats och gett sitt samtycke till genomförandet av undersökningen. Påskrivet samtycke har inhämtats från de fem informanterna innan deltagande i intervjuer (Vetenskapsrådet 2002, s. 9).

Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter i undersökningen hanteras på ett sätt som gör att utomstående inte kan identifiera enskilda personer. Det insamlade materialet har analyserats enbart av mig och förvarades så att ingen annan hade tillgång till den. Allt insamlat material raderas efter att uppsatsen har godkänts. Namn på förskolor och deltagare har bytts ut och uppgifter avidentifierats för att så långt som möjligt skydda deltagarnas identiteter (Vetenskapsrådet 2002, s. 12).

Nyttjandekravet innebär att insamlade uppgifter om enskilda endast får användas för forskning. Undersökningens intervju-material har endast använts i denna studie med avsikt att besvara studiens syfte och frågeställningar (Vetenskapsrådet 2002, s. 14).

8. Resultat

Kapitlet presenterar det resultat som framkommit utifrån förskolepersonalens beskrivningar i studiens fem intervjuer. Tolkning och analys har skett utifrån begreppen kommunikation, verktyg och mediering. Resultatet har kategoriserats utifrån studiens syfte och frågeställning-

ar. Mönster jag funnit i informanternas svar har bildat underrubriker till kategorierna. De olika kategorierna är *kommunikationsstrategier* med underrubrikerna *daglig kommunikation*, *skriftlig kommunikation* och *kommunikation via tolk*. Kategorin *Föräldrasamverkan* innefattar underrubrikerna *trygghet*, *bakgrund och erfarenheter* samt *samverkansformer*. *Delaktighet och inflytande* bildar en kategori med underrubrikerna *delaktighet* och *inflytande*. Resultatet ska svara på studiens frågeställningar vilka är:

- Hur beskriver förskolepersonalen kommunikationen med föräldrarna kring barnen, verksamheten och läroplanens innehåll?
- Hur beskriver förskolepersonalen förutsättningarna för föräldrars samverkan, delaktighet och inflytande?

För att förenkla läsningen av informanternas utsagor har talspråket bytts ut mot skriftspråk i citaten utan att innebörden förändrats. Samtliga informanter har fått fiktiva namn för att skydda deras identiteter. Av samma anledning har jag valt att inte ge någon ytterligare presentation av respektive informant förutom det som beskrivits under rubriken studiens deltagare.

8.1 Kommunikationsstrategier

Denna kategori innefattar underrubrikerna *daglig kommunikation*, *skriftlig kommunikation* samt *kommunikation via tolk*.

8.1.1 Daglig kommunikation

Erika berättar att de förbereder sig noga när nya barn ska börja genom att ta reda på vilket språk familjen pratar och att de lär sig vissa begrepp på deras språk.

Det gör jag för att underlätta kommunikationen med både föräldrarna och med barnet [...]. Någonting lär man, mamma kommer snart till exempel (Erika).

Kroppsspråk, gester, ögonkontakt och att visa konkret är strategier informanterna beskriver att de använder i samtal med föräldrar.

Jag går fram, jag tror det är viktigt med ögonkontakt så man ser att man blir förstådd, och sen försöker jag berätta och peka (Birgitta).

Birgitta säger att hon tycker det är svårt att förklara hur hon gör eftersom det går automatiskt. Anna berättar att hon rent konkret visar lådan där föräldrarna kan lägga barnets extrakläder och visar att kläderna blir blöta genom att peka på vattenkranen. Men hon säger att det ändå kan vara svårt att få dem att förstå innebörden i det som sägs. Hon ger ytterligare ett exempel.

Man visar till exempel ett papper, det är drop-in fika här. Man får komma och dricka kaffe. Man visar med kroppsspråket mycket naturligtvis också och visar på datum. Alla är välkomna och dom nickar och säger ja, ja, ja, och det ser ut som att dom förstår. Men sen kommer ingen (Anna).

Då är det som att dom förstår liksom orden man säger men inte vad man menar med det. Det är svårt (Anna).

Alla uppger att det ändå går bra att göra sig förstådd. Men enligt Christine behöver de vara fåordiga och inte prata i långa meningar men ändå få fram budskapet. Vidare beskriver hon att de tar sig mer tid med föräldrar som har annat modersmål för att de vill informera och hitta vägar att förklara sig på. Merparten av informanterna beskriver att de använder almanackan där de kryssar över de dagar förskolan är stängd och dagar då 15 timmarsbarnen ska vara lediga och visar föräldrarna.

Så man får ju ha mycket för sig, man får ha lite pussel sådär (Christine).

Informanterna använder sig mycket av bilder i samtalen med föräldrarna. Birgitta berättar att de har bilder i hallen som visar kläder barnen behöver när de ska gå ut och att de även kan användas för att visa föräldrarna. Anna säger att de använder bilder med både svensk text och familjens modersmål som de pekar på för att förklara. Disa beskriver att det är lätt att se att fler blöjor behövs bara genom att titta på bilden.

Alltså bilder kan man använda sig av också, det är ju, till exempel om blöjorna är slut så kan man ju ha en bild på blöjor det är ju lätt att visa och det kan man ju också sätta upp på hyllan bara (Disa).

Samtliga använder sig av lärplattor och översättningsverktyg i kommunikationen. Alla nämner *Google Translate* men menar att den inte går att lita på riktigt eftersom det visat sig att översättningar blivit felaktiga. Appen *Say Hi* används av några och Birgitta berättar att där kan man prata in och appen läser upp översättningen men att även den är opålitlig. En annan app hon beskriver som kan vara till hjälp är *Språkkistan* som används både av barn och vuxna och som översätter enstaka ord och visar en bild. Den är inriktad mot förskolan och vardagliga saker som mat, aktiviteter, kläder och djur bland annat. Ett problem med översättningsverktygen som framkommer under samtalen är att alla språk inte finns representerade, och att i de fall orden översätts i skrift inte är till hjälp för föräldrar som är analfabeter. Erika berättar att de fotar och filmar mycket med lärplattan för att kunna visa föräldrarna vad barnen gjort samt deras lek med kompisar för att föräldrarna ska känna sig trygga.

Informanterna beskriver att de pratar svenska med föräldrar som har varit här längre och hunnit lära sig språket lite. Birgitta menar att det är en helt annan föräldrakontakt med föräldrar som läser SFI eftersom de då kan prata lite svenska. Även engelska används i samtal när det är gångbart. Några av informanterna tar hjälp av andra föräldrar som kan översätta.

Barnen går ju bara 15 timmar så alla dom barnen har ju samma tider så föräldrarna kommer ju samtidigt och går samtidigt och dom är otroligt hjälpsamma mot varandra och försöker översätta. Så jag har stor hjälp av föräldrarna som har lärt sig mer svenska (Anna).

Sen använder vi föräldrarna också, andra föräldrar som kan det språket. Så dom tolkar, dom ställer upp för varandra men det är ju återigen beroende på vad man pratar om. Något hemligt eller sekretess, då ska man inte använda föräldrarna som tolk utan det är bara enkla grejer, praktiska grejer som föräldrarna kan tolka (Erika).

Anna berättar också att föräldrarna försöker hjälpa varandra även om de pratar olika språk. En informant nämner att hon har hjälp av barnen som kan översätta. En annan åsikt som framkommer i intervjuerna är att barnen kan känna sig besvärade av att tolka mellan föräldrar och förskolepersonalen om det blir för mycket och att de inte ska behöva ha den rollen.

Några använder tecken som stöd, TAKK, i samtal med barnen och en informant berättar att hon använder teckenspråk och har hjälp av en teckenspråksapp i kommunikationen med föräldrar som har det modersmålet. Appen visar tecknet för det ord man vill säga och som kan visas för föräldrar. Det tar lång tid och det är svårt att få ihop en hel mening så det blir ett eller några ord berättar hon.

Sammantaget visar informanternas utsagor att de dagliga samtalen oftast berör praktiska saker kring verksamheten och barnen som exempelvis kläder och tider. Några upplever att de samtalar mer med föräldrar som har andra modersmål än med föräldrar med svenska som modersmål. I intervjuerna framkommer att kommunikationen med föräldrarna ändå fungerar men att det ibland är svårt och då tar de hjälp av tolk.

8.1.2 Skriftlig kommunikation

När det gäller den skriftliga information som finns förekommer skillnader i omfattning och tillvägagångssätt visar informanternas svar. Några berättar att de skriver brev till föräldrarna ungefär en gång i månaden varav vissa uppger att breven översätts till familjernas modersmål. En synpunkt som framkommer är att det också ligger lite i föräldrarnas intresse att ta reda på vad det står med hjälp av andra som kan översätta eller genom att fråga förskolepersonalen.

Det förklaras med att de ser föräldrarna som kapabla att ta eget ansvar och att personalen inte vill förminska dem på något sätt. En annan tanke som förmedlas är att föräldrar som varit här ett tag även kan behöva träna sig i att läsa lite text.

Ett problem några av informanterna belyser med den översatta informationen är att de föräldrar som är analfabeter inte kan ta till sig den och att de kan känna sig förnedrade. Anna uppger att de endast har lite skriftlig information medan Disa beskriver det motsatta, men att de oftast får hjälp med översättningen. Erika berättar att de dels tar hjälp av föräldrar att översätta information eller texter de behöver till avdelningen, dels av en person som arbetar på kommunen. Christine förklarar att även om de haft hjälp av en språkpraktikant att översätta brev till föräldrar så kan problem uppstå när det blir fel i tolkningen på grund av att saker uppfattas olika. Några informanter uppger att de har dokumentationer uppsatta på väggarna med bilder och lite text och vissa skriver information om vad som planerats på tavlor i hallen. Anna berättar att förskolan har en blogg där dokumentation från avdelningarnas verksamheter läggs ut. Det är mest i form av bilder med endast lite text.

Birgitta berättar att de upptäckt att det är viktigt hur man formulerar sig och att man är tydlig mot föräldrarna. Hon nämner som exempel hur de skrivit och berättat kring matematik som barnen jobbat med mycket men som gått föräldrarna förbi trots gemensamt modersmål. Hon förklarar det med att föräldrar inte kopplat ihop vissa begrepp personalen använt med matematik.

När det gäller förskolans läroplan uppger samtliga informanter att de inte har tillgång till läroplanen översatt till andra språk och att de inte tror att det finns. Christine tycker att den skulle finnas och att deras arbetsplan skulle behöva översättas nu när behov kommer att finnas även framöver. Däremot finns foldern *Förskolan är till för ditt barn* som enligt Anna är en enklare beskrivning av förskolans verksamhet där läroplanen presenteras i grova drag. Några uppger att föräldrarna fått information om läroplanen vid inskolningssamtal samtidigt som annan viktig skriftlig information delgetts föräldrar och då tolk närvarat. Fler av informanterna menar också att för nyanlända föräldrar kanske inte läroplanen är det första de prioriterar, utan det kommer senare.

Deras prioritet är ju liksom att få ordning på sitt liv i Sverige (Anna).

Birgitta berättar att det viktigaste är att få barnet tryggt så det vill komma till förskolan. Informanterna uppger att det främst är under utvecklingssamtalen när de har tolk närvarande

som de informerar om och pratar kring läroplanen i relation till barnen. Erika berättar att de förbereder och hämtar all skriftlig information på barnens modersmål från Skolverkets hemsida och som delas ut vid inskolningssamtalet.

8.1.3 Kommunikation via tolk

Så gott som alla informanter har haft tolk vid inskolningssamtal med föräldrar. Erika berättar att det är viktigt att verkligen bli förstådd i samtal med nyanlända föräldrar. Under inskolningssamtalet då tolk närvarar går de igenom alla viktiga papper, allergier, barnens tider och förskolans rutiner och regler. De går också igenom vilka kläder barnen behöver olika årstider och de visar och berättar med tolkens hjälp. Erika berättar vidare att nästa samtal med tolk som bokas under inskolningen är riktat mot barnet och personalen för att de ska kunna prata och skapa kontakt. De får även boka ytterligare samtal om behov finns. Samtliga informanter använder tolk vid utvecklingssamtal när det behövs. Annars blir det för svårt förklarar Christine särskilt om föräldrarna vill ställa frågor eller berätta något som är känslösamt.

Det är svårt för dom att förmedla känslor till oss på både svenska och engelska, utan då vill man ju ha sitt eget språk och det kan man tänka sig själv om man kommer till ett annat land eller göra det på engelska. Det blir ju inte samma sak (Christine).

Disa berättar att föräldrar ibland avböjer tolk och säger att de förstår svenska, samtidigt som Disa menar att hon vill vara säker på att de förstår. Även Erika uppger att det är viktigt att föräldrar och personal förstår varandra och kan samtala men att det ibland kan vara svårt.

Ibland går det lätt och ibland går det inte så lätt. Men som sagt vi har möjlighet att boka tolk [...]. Vi kan ringa och vi behöver inte ha personlig tolk utan via telefonen (Erika).

Telefontolk kan bokas inom ett par dagar medan personlig tolk behöver bokas lite längre i förväg berättar Disa och samtliga informanter uppger att bokning av tolk sker genom förskolechefen. Ett problem som Christine berättar att hon stött på är att det tidigare varit svårt att hitta tolk till ett av språken. Teckentolk bokar föräldrar själva vilket de alltid har tillgång till uppger en av informanterna och att det inte är förskolan som står för den kostnaden. Uppfattningen att det är dyrt med tolk framkommer i intervjuerna och att samtal samlas ihop så fler kan hållas samma dag. Det gör att det kan dröja veckor innan tolken kommer. En informant berättar att de numera har möjlighet att boka tolk när de känner att de behöver men att det tidigare var mer restriktivt. Några informanter uppger att de har tolk med vid föräldramöte på alla familjers språk. En annan beskriver att de istället visade en film över hur en dag ser ut och

hur det är på förskolan och att det var ett bra sätt att förmedla informationen på ett åskådligt sätt. Informanterna uppger att de har goda erfarenheter av att samtala via tolk.

Ja men det går bra, man får lita på dom (skrattar). Det gör väl inte alla (Anna).

Utifrån Annas erfarenhet så berättar tolken om den behöver förklara det som sagts en gång till för föräldern. Det är för att översättningen annars kan upplevas för lång i förhållande till det som sagts vilket kan skapa förvirring.

8.2 Föräldrasamverkan

Denna kategori innehåller underrubrikerna *trygghet, bakgrund och erfarenheter* samt *samverkanformer*.

8.2.1 Trygghet

Samverkan är oerhört viktigt säger Erika och att föräldrarna känner att de lämnar sina barn i trygga händer när de går från förskolan. Även att personalen bedriver ett pedagogiskt arbete och att barnen lär sig saker. Samtliga nämner betydelsen av trygghet och uppger att det är viktigt både för barnen och föräldrarna eftersom de påverkar varandra.

Jag tror ju såhär, att är föräldrarna glada så smittar det av sig på barnen och tvärtom också. Mår barnen bra här gör föräldrarna det [...]. Dom känner sig trygga att lämna sina barn här, bara det är jätteviktigt (Birgitta).

Så fort vi får föräldrarna att känna sig trygga då blir barnet det också, det blir direkt, vi ser effekten direkt (Erika).

Därför filmar och fotar de barnen mycket när de är leker och är glada för att visa föräldrarna så de kan känna sig trygga säger Erika. Hon berättar vidare att hon gjort en film över en dag med alla rutiner som visas för föräldrar i samtal med tolk så föräldrarna kan se vad som händer i förskolan. Även Birgitta förklarar att de berättar och visar föräldrarna så de blir insatta och vet vad barnen gör. Då blir föräldrarna positiva och glada och hon menar att kommunikationen därför är jätteviktig. Personalen kan behöva föräldrarnas förklaringar kring olika saker som barnet gör och då är ju språket viktigt menar Disa.

8.2.2 Bakgrund och erfarenheter

När det gäller barnens bakgrund berättar Disa att de inte vet så mycket och att det är först nyligen det står i informationen om barnen vilket modersmål barnen har. De vet vilket språk och vilket land men inte så mycket mer. Hon menar också att det kan vara känsligt att fråga för-

äldrarna och den uppfattningen delas även av fler. Birgitta upplever också att de inte vet något om familjens bakgrund.

Var kommer dom ifrån? Har dom bott i storstad eller på landet? Har föräldrarna jobbat eller inte, vad sägen man? Så man kan ha lite samtalsämnen liksom (Birgitta)

Erika berättar att de försöker läsa på lite om de länder familjen kommer ifrån för att kunna skapa en kommunikation med föräldrarna. Christine berättar att de fått information från migrationsverket om varje familj och hur de kommit till Sverige och att de därmed har en del av bakgrunden. Det är bra för att kunna bemöta barnen och få dem trygga. Det kan vara saker i samlingen barnen är rädda för menar Christine och som är naturliga för oss. Hon nämner även skogen som exempel som barnen inte är van vid eftersom den anses vara farlig att vistas i. Anna resonerar också kring barnens erfarenheter.

Det måste vara bra ändå att veta vad de har gått igenom, om dom har sett mycket där dom skjuter (Anna).

Genom att veta menar Anna så de kan bemöta barnen på ett bra sätt. I samtal om familjers bakgrund nämns även kultur. Flera informanter pratar om begreppet tid som något som skiljer sig åt och att vi är tidsfixerade här i Sverige och att ett annat förhållningssätt till tid råder i andra kulturer. Kläder uppmärksammas också i intervjuerna i förhållande till ursprungsland och kultur. Men samtidigt poängteras att alla är individer och därmed olika.

Familjernas modersmål uppmärksammas på avdelningen berättar Erika och föräldrarna har bland annat skrivit alfabetet och barnens namn på hyllorna på olika modersmål. Genom att se sitt eget språk i förskolan skapas trygghet menar hon. Erika berättar att de filmar föräldrar som säger instruktioner till barnen på sitt modersmål som exempelvis, *nu är det dags att tvätta händerna för snart ska vi äta mat*, och som sedan visas för barnen. Disa berättar att de har tvillingböcker på olika språk som föräldrar kan låna hem från förskolan och läsa för sina barn. Tvillingböcker innebär att samma bok finns på svenska som personalen kan läsa för barnen. Barnen kan därmed få en större förståelse för innehållet. Disa menar att det är ett bra sätt att samverka med föräldrarna. Samtliga informanter berättar att de uppmuntrar föräldrarna att prata sitt modersmål. Disa säger att det är viktigt för barnen eftersom det behövs för att kunna beskriva tankar, känslor och hur man mår.

8.2.3 Samverkansformer

De samverkansformer som förekommer på alla avdelningar är inskolning, utvecklingssamtal, och föräldraråd eller brukarråd. Varje informant uppger också att de har någon eller några av

samverkansformerna: drop-in fika, lucia, avslutning, sommarfest, soaré och fixarkväll. Några uppger att de har föräldramöten och några har även kostråd.

Utvecklingssamtalet berättar samtliga informanter är den samverkansform som alla föräldrar deltar i och tycker är viktigt. Tolk används när behov finns. Vid samtalet har förskolepersonal och föräldrar möjlighet att samtala om barnen, verksamheten och läroplanen och delge varandra information. Bilder och film från verksamheten och på barnen visas för att skapa förståelse för vad de gör på förskolan och det kopplas till läroplanen.

Föräldraråd eller brukarråd och kostråd innebär att föräldrarepresentanter från varje avdelning deltar och kan lämna synpunkter och får möjlighet att påverka verksamheten. I föräldrarådet eller brukarrådet deltar politiker och i kostrådet finns kostchefen närvarande.

Drop-in fika, lucia, avslutning, sommarfest, soaré och fixarkväll har mer formen av samkväm enligt informanternas beskrivningar där barn och föräldrar är tillsammans under avslappnade former. I vissa sammankomster som soarén och lucia uppträder barnen och sedan fikar man tillsammans. Enligt informanterna drar dessa träffar många föräldrar.

Föräldramöten är det svårare att locka föräldrar till enligt informanterna bland annat på grund av föräldrars tidsbrist. Christine upplever att de behöver ha något viktigt att förmedla för att föräldrarna ska komma och tycka det är värt tiden.

Alltså jag tänker att det är mycket som föräldrar idag ska hinna göra. Går dom då på ett föräldramöte vill dom ha mycket matnyttigt på något sätt (Christine).

Birgitta berättar att de tänkt om när det gäller föräldramöte eftersom det är svårt att få föräldrarna att komma på kvällstid. Istället ordnade de ett bildspel från verksamheten med lite text och där delar av läroplanen förmedlades på ett enkelt sätt berättar hon. Föräldrar och barn kunde titta tillsammans och fika samtidigt vid hämtning. Föräldrarna kunde lämna sina synpunkter om samverkansformen efter bildspelet och det sättet att ha föräldramöte på var mycket uppskattat. Personalen fanns tillgänglig för att svara på frågor eller bara samtala med föräldrarna. Samtliga informanter uttrycker sig positivt angående samverkan med föräldrar med annat modersmål och använder ord som positivt, berikande, jättekul, givande och tacksamt.

8.3 Delaktighet och inflytande

Denna kategori är uppdelad i underrubrikerna *delaktighet* samt *inflytande*.

8.3.1 Delaktighet

Informanterna uppger att föräldrarna är välkomna att vara med i förskolan och att de önskar att de gjorde det en stund eller en dag för att se verksamheten och vad barnen gör.

För det ser dom ju inte egentligen för dom bara hör det vi berättar. Om vi nu inte filmar då men det händer att vi gör också och visar (Disa).

Disa poängterar vikten av samverkan med föräldrar men att det också finns hinder.

Men ändå är det lite svårt för föräldrar har så mycket att göra och har mycket runt i kring. Ja det är mycket liksom de har (Disa).

Precis som Disa upplever även Christine att samverkan betyder mycket men att det är svårt att få föräldrar att komma och syftar då på alla föräldrar. Det är bara Erika som uppger att hon har erfarenhet av att föräldrar deltar i verksamheten. Anna tycker att de skulle ta in barnens kultur mer med hjälp av föräldrarna. Men enligt henne säger föräldrarna nej och vill inte störa med sitt, de vill att barnen lär sig språket. Christine berättar att några föräldrar kom och bakade till en avslutningsfest och att de var glada och tacksamma över det. Vidare menar hon att de föräldrarna gärna skulle hjälpa till i köket men att det inte är genomförbart till följd av olika begränsningar.

Birgitta säger att delaktighet kan vara en sådan enkel sak som att de ber föräldrarna samla toalettrullar tillsammans med barnen som de tar med till förskolan. Den dokumentation de sätter på väggarna är också samverkan enligt Erika.

Allt vi dokumenterar, vi brukar alltså ha dokumentation och visa på väggen det är ju också samspel med föräldrarna (Erika).

Genom förskolebloggen blir föräldrar också delaktiga och barnen kan berätta vad de gjort utifrån bilderna förklarar en informant.

8.3.2 Inflytande

Genom brukarrådet ges föräldrar inflytande men Erika förklarar att det kanske blir för svårt för nyanlända föräldrar på grund av språket. Men föräldrar som varit här längre tillfrågas. Disa menar att inflytandet kan handla om önskemål från föräldrar om hur deras barn vill ha det eller barnens tider och att det finns en dialog mellan personalen och föräldrarna kring det.

Man vill ju vara tillmötesgående så långt man kan (Disa).

Birgitta uttrycker även hon att det är viktigt att föräldrarna känner att de kan prata med personalen och har förtroende för dem. Den åsikten delas av Christine.

Det är viktigt att dom får sin rätt också, att dom törs öppna sig för oss tycker jag och att man får säga. Vi är öppna för föräldrarna, det är ju deras barn, det bästa dom har och lämnar dom till oss (Christine).

Christine berättar att föräldrarna inte har så mycket anspråk ändå utan är tacksamma. En annan tanke som framkommer under intervjuerna är att föräldrar har andra förväntningar och att många fortfarande ser förskolan som förvaring och inte förstår att det är en pedagogisk verksamhet barnen deltar i.

9. Diskussion

I avsnittet presenteras resultatdiskussion följt av metoddiskussion. Därefter sammanfattar jag mina slutsatser och ger förslag till vidare forskning.

9.1 Resultatdiskussion

Syftet med studien var att få kunskap om svenskspråkig förskolepersonals uttryckta tankar och erfarenheter av kommunikation och samverkan med föräldrar med andra modersmål. Resultatdiskussionen har delats upp i kategorierna *kommunikationsstrategier* och *föräldrasamverkan, delaktighet och inflytande*. Centrala delar i resultatet kommer att lyftas till diskussion i relation till styrdokument, tidigare forskning samt begreppen verktyg, kommunikation och mediering.

9.1.1 Kommunikationsstrategier

Den dagliga kontakten är en form av fortlöpande samtal som ska föras enligt läroplanen där information ”om barnens trivsel, utveckling och lärande” (Lpfö 98/16, s. 13) ska utbytas. Förskolepersonalen beskriver att de använder både verbal och icke verbal kommunikation i dagliga samtal med föräldrar. Den verbala kommunikationen innebär främst ett anpassat språk med få ord och engelska när det fungerar. Innehållet rör sig om enkla praktiska saker kring barnen och vad som planerats i verksamheten. En informant uppger att de även lär sig enkla begrepp och fraser på barnens modersmål. Björk-Willéns (2013, s. 91) studie visade på liknande tillvägagångssätt genom att talet och kroppsspråket anpassas efter föräldrars språkliga förutsättningar. Hon menar att det hör till yrket att sträva efter samförstånd genom olika kommunikationsstrategier (Björk-Willén 2013, s. 101). Filmer och foton från verksamheten och barnens lek visas för föräldrar vid hämtning och lämning och föremål används för att göra

sig förstådd. Även i Sandberg och Vuorinens (2008, s. 157) studie framkom att film och foton användes som informationskanaler när föräldrar inte behärskade svenska språket i tillräcklig omfattning. Översättningsprogram och appar i lärplattor är andra verktyg som personalen beskriver att de använder men där brister finns. De anses inte tillförlitliga, vissa språk saknas och där översättningen sker i skrift uppstår ett hinder för föräldrar som är analfabeter. Andra föräldrar och till viss del barnen fungerar även som tolkar enligt förskolepersonalen.

En variation finns i mängden skriftlig information som förekommer enligt personalens beskrivningar. Olika synsätt angående översättning av informationen blir synlig. Vissa översätter det mesta. Andra anser att det också ligger i föräldrars intresse att ta reda på vad som står skrivet och att de inte vill förminska dem, och uppfattningen att de behöver träna sig lite på att läsa förekommer också. Det kan tolkas på olika sätt. Det kan dels ses som ett komplementärt förhållningssätt genom att man respekterar föräldrarna och deras kunskaper (Skans 2011, s. 67). Dels kan det tolkas som ett uttryck för att föräldrarna ska anpassas till det svenska samhället (Lunneblad 2013, s. 5). Ett dilemma som informanter lyfter är att föräldrar som är analfabeter inte kan tillgodogöra sig den översatta informationen och det kan upplevas förnedrande för dem. Den skriftliga informationen översätts med hjälp av andra såsom föräldrar, språkpraktikant och en kontakt i kommunen. Det framkommer ett dilemma med översättningen då informationen tolkas olika av förskolepersonalen och språkpraktikanten. Även en blogg förekommer där bilder och korta texter från verksamheten läggs ut.

Den verbala och icke verbala kommunikationen som beskrivs kan ses som olika språkliga verktyg som förskolepersonalen använder sig av. Bilder, film och texter liksom konkreta föremål är exempel på materiella verktyg som människan utvecklat för att förenkla vardagen (Säljö 2000, s. 20). Lärplattor och översättningsverktyg är både materiella och intellektuella hjälpmedel som är tänkta att underlätta kommunikationen och för att förstå varandra. De olika verktygen samverkar med varandra och medierar information, det vill säga förmedlar ett innehåll. Säljö (2000, s. 81) menar att det budskap som förs fram är tolkat genom dessa olika verktyg. Jag tänker att även om det ligger en viss sanning i uttrycket ”en bild säger mer än tusen ord” så är det ändå betraktaren som tolkar bilden utifrån sin förförståelse. Är det då ett glatt barn, barnets lek med kompisar eller en matematisk aktivitet som betraktaren ser? Eller alla tre? För att förmedla verksamhetens innehåll utifrån syftet med aktiviteten behöver bilden kanske därför förklaras. Översättningsverktygen i lärplattor är framställda av människor som tankat dessa tekniska verktyg med intellektuell kunskap enligt Säljö (2000, s. 22). De kan inte

åstadkomma mer eller anpassa sig till olika förhållanden utan begränsas av de kunskaper som finns inbyggda vilket gör att de inte är kompletta. När andra föräldrar, barn eller språkpraktikanten hjälper till att tolka finns ytterligare aspekter som kan påverka vad som förmedlas. Deras språkkunskaper, förförståelse och egna tolkningar gör att innehållet därmed kan få en ”längre och krokigare väg” och förändra det ursprungliga budskapet anser jag. Även om de olika verktygen har begränsningar kan de möjliggöra och skapa bättre förutsättningar för kommunikation mellan personal och föräldrar trots skillnader i språkkompetens enligt min uppfattning.

Personalen beskriver att när kommunikationen blir för komplicerad tar de hjälp av tolk vilket alla uppger att de har tillgång till vid behov. Några uttrycker att det är dyrt och att en viss väntan kan uppstå eftersom fler samtal samlas ihop. Det skulle kunna utgöra ett hinder för samverkan mellan hem och förskola tänker jag. Några använder endast personlig tolk medan andra även har telefontolk som kan anlitas snabbare. Tolk bokas även vid inskolningssamtal och utvecklingssamtal. Med tolkens hjälp kan mer ingående samtal föras och föräldrar kan ställa frågor och berätta om det som de annars inte kan förmedla. Ett dilemma uppstår då föräldrar vill avstå tolk med förklaring att de förstår, samtidigt som personalen vill försäkra sig om att samförstånd uppnås. Lunneblad (2013, s. 11) menar att det är en utmaning att stödja utan att föräldrar ska uppleva att de har brister. Föräldrar ska ges inflytande och visas respekt, ett ömsesidigt utbyte av information kring barnet ska ske och dels ska goda relationer skapas. Det kräver en väl fungerande kommunikation tänker jag. En förklaring till nekande av tolk kan vara just att informationen medieras genom tolken. Det kan upplevas hämmande och föräldrar kanske hindras förmedla vissa saker om det upplevs känsligt. Förskolepersonalen uppger att de har goda erfarenheter av tolksamtal. Anderssons (2007, s. 146) studie visade däremot att personalen upplevde en misstro gentemot tolken då översättningen var längre än det som personalen uttryckt och att de blandade in svenska ord i översättningen. Likaså att de pratade om annat innehåll än vad personalen ville förmedla. Samtidigt kan samtal föras som troligtvis inte skulle vara möjligt utan tolk enligt min uppfattning och föräldrar kan välja att inte delge viss information av andra skäl än att tolken är den medierande länken.

Den variation av kommunikationsstrategier personalen beskriver visar på en vilja, kreativitet och flexibilitet i bemötandet av föräldrarna anser jag. Enligt Skolverket (2016, s. 36) främjas föräldrars delaktighet och inflytande genom att olika informationskanaler används. Personalen beskriver att kommunikationen fungerar bra i det stora hela men att det tar tid och ibland är svårt. Upplevelsen av att mer tid ägnas till föräldrar med annat modersmål innebär per auto-

matik inte att det som sägs är innehållsmässigt rikare, det kan bero på att det är svårare göra sig förstådd enligt min tolkning. Skillnader i föräldrakontakt i förhållande till språkkunskaper synliggörs i intervjuerna där samtalen anses fungera bättre med föräldrar som lärt sig lite svenska. Det framkommer även i Björk-Willéns (2013, s. 114) studie där hon beskriver att mer och rikare information kan förmedlas när föräldrar behärskar språket. Även Sandberg och Vuorinen (2008, s. 158) menar att språkliga skillnader kan försvåra samverkan. Jag tolkar det som att då färre verktyg krävs för mediering flyter kommunikationen bättre och informationen blir mer direkt.

9.1.2 Föräldrasamverkan, delaktighet och inflytande

Förskolepersonalen betonar betydelsen av samverkan med föräldrar och trygghet är ett återkommande uttryck. De beskriver att om barnen är trygga blir föräldrarna trygga och vice versa. Även Skans studie (2011, s. 62) visade att en bra relation till föräldrarna hade betydelse för barns trygghet. För att skapa trygghet och kunna bemöta barnet på ett bra sätt behövs kunskaper om barnens bakgrund och erfarenheter. I Fasts (2007, s. 181) studie efterfrågades oftast inte detta av personalen med förklaringen att de inte skulle belastas med sin bakgrund. De flesta informanter i min undersökning uppger att det finns brister i informationen kring familjerna och att de vet väldigt lite om barnens erfarenheter och bakgrund. Den informationen har inte delgetts dem. Samtidigt uttrycker de att det är en känslig fråga att ta upp med föräldrar och att man inte gärna frågar. Språket och landet kan vara den enda information de har fått uppgift om. En informant tar reda på lite om landet för att ha samtalsämnen med föräldrarna. Personalen beskriver att barnen kan bära på traumatiska upplevelser eller är rädd för saker de tar för givet. Då är det viktigt att ha en dialog med föräldrarna. Skans (2011, s. 66) menar att en bra relation underlättar samtal om skilda synsätt och värderingar. Enligt Säljö (2000, s. 115) kan man få nya synvinklar och upptäcka nya sätt att tänka och agera genom att samtala. Enligt läroplanen är barns erfarenheter, intressen och behov viktiga att ta utgångspunkt i vid planering av verksamheten (Lpfö 98/16, s. 5-7). Det är av vikt för barns utveckling och lärande. Den informationen kan föräldrar ge menar Skans (2011, s. 66) och att samverkan därför är viktig.

Personalen berättar att de har dokumentation på väggarna vilket skapar delaktighet. En informant beskriver att föräldrarna involveras i verksamheten genom att bland annat skriva ord på modersmålet. Föräldrarna har även filmats av personalen när de ger barnen en instruktion på sitt modersmål och barnen uppskattar att titta på filmerna. Modersmålet uppmärksammas även genom att familjerna kan låna hem böcker på sitt språk och samma bok kan läsas på

svenska i förskolan. Samtliga uppger att de uppmuntrar föräldrarna att prata sitt modersmål. Samma tillvägagångssätt förekommer i Skans (2011, s. 67, 116) studie. I Fast (2007, s. 181) forskning däremot uppmärksammades inte andra modersmål än svenska som något positivt.

Olika former av samverkan möjliggör föräldrars inflytande enligt Skolverket (2016, s. 36). I personalens beskrivningar framkom att de flesta har flera olika samverkansformer. Den mest uppskattade är utvecklingssamtalet då kommer alla föräldrar. Förskolan ska tydligt informera föräldrar om mål och innehåll i läroplanen för att de ska ges delaktighet och inflytande i verksamheten (Lpfö 98/16, s. 13). Läroplanens innehåll förmedlas främst i de tolkade utvecklingssamtalen då information om barnen och verksamheten utbyts. Förskolepersonalen har inte tillgång till läroplanen översatt på andra språk och de tror inte heller att det finns, däremot en folder med information om förskolan i grova drag. Läroplanen finns endast översatt till engelska visar mina efterforskningar. Ur en integrationsaspekt är det förvånande att den inte finns översatt till fler språk med tanke på att Sverige under en lång tid haft en språklig mångfald tänker jag. Det kan vara betydelsefullt att ha tillgång till direkt information istället för att få den medierad genom olika kanaler som förskolepersonal eller tolk. Möjligheten att få information skapar delaktighet, för jag menar att det man inte vet något om är det svårt att vara delaktig i eller ha inflytande över. Det framkommer i intervjuerna att läroplanen kanske inte är av prioritet för nyanlända då deras fokus ligger på att få ordning på livet. En informant berättar att inflytande även handlar om betydelsen av att föräldrar har förtroende för och kan prata med personalen. Samtidigt uppger hon att föräldrar inte har några större anspråk utan är tacksamma. Det uttrycks också att föräldrar ser förskolan som förvaring och uppmärksammar inte att det är en pedagogisk verksamhet. Sandberg och Vuorinens (2008, s. 158) studie visade stor variation på önskemål om inflytande och att det fanns föräldrar som ville ha inflytande över allt som rörde barnen.

De sociala samverkansformerna som exempelvis drop-in fika, soaré och sommarfest drar många föräldrar enligt informanterna. Däremot uppger de att det är svårare att få föräldrarna att komma på föräldramöten. Orsaken som ges är föräldrars tidsbrist och att innehållet inte lockar tillräckligt. Det framgick även i Sandberg och Vuorinens (2008, s. 159) studie. En informant provade något nytt och visade ett bildspel under tiden föräldrar och barn fikade tillsammans. Det gjordes i samband med hämtning och uppskattades mycket. Föräldrarnas synpunkter efterfrågades och de gavs därmed delaktighet och inflytande. Brukarrådet som regleras av Skollagen (SFS 2010:800 13§, kap. 4) där politiker deltar uppges vara för svårt för nyanlända på grund av språket. Sandberg och Vuorinen (2008, s. 155-157) skriver att en varia-

tion av samverkansformer öppnar upp för ett större antal deltagare och att nya former utvecklades i första hand i mångkulturella förskolor.

Förskolepersonalen säger alla att föräldrar är välkomna att vara med i förskolan men i princip gör ingen det. Även här ses tidsbrist och att föräldrar har mycket omkring sig som hindrande. De vill heller inte störa med sitt och vill hellre att fokus ligger på att barnen ska lära sig svenska. En önskan av föräldrar att hjälpa till i köket framkom. Men på grund av olika regler är det inte genomförbart. Enkla, praktiska saker som att samla toalettrullar nämns som en form av delaktighet. Likaså uppsatt dokumentation och förskolebloggen. Tallberg Broman (2009, s. 222) menar att samverkan med föräldrar och att de ges delaktighet och inflytande numera är en förutsättning för förskolans måluppfyllelse. Det anses också gynna barnens lärande och är därför betydelsefullt (Tallberg Broman 2009, s. 232-234).

9.2 Metoddiskussion

Inledningsvis vill jag delge ett dilemma som funnits med i arbetet med studien. I intervjuer och i skrift har en ofrivillig men ofrånkomlig kategorisering skett där exempelvis föräldrar med annat modersmål än svenska bildat en grupp. Det är av rent skriv- och taltekniska skäl och för att kunna få svar på frågeställningarna. Risken är att det kan uppfattas som en indelning av ett vi och dem. Min åsikt är däremot att alla är individer vilken även delas med informanter i intervjuerna. Förskolepersonal såväl som föräldrar eller familjer är unika och bär på sin egen kultur.

Valet att använda kvalitativ intervju som metod anser jag relevant i förhållande till syftet med studien där jag eftersökte förskolepersonalens uttryckta tankar och erfarenheter (Kvale & Brinkmann 2014, s. 47). Urvalet av informanter baserades även det på syftet genom att välja svenskspråkig förskolepersonal som hade erfarenhet av kommunikation och samverkan med föräldrar med andra modersmål. Vid sökandet efter informanter upplevde jag en viss tidspress. Det var ingen garanti att de tillfrågade ville ställa upp och då hade jag behövt söka vidare samtidigt som tiden var knapp. Fyra förskollärare och en barnskötare deltog i undersökningen och att olika yrkeskategorier var representerade hade ingen betydelse för min undersökning. Antalet informanter ansåg jag vara lagom i förhållande till tiden jag hade till förfogande samtidigt som det gav ett rikt material. Jag valde informanter från två förskolor i två kommuner som skilde sig åt när det gällde antal familjer med annat modersmål vilket kan leda till större variation i informanternas beskrivningar. Några av informanterna var jag bekant med sedan tidigare vilket kan ha påverkat intervjuerna genom att mer likna ett vardagligt sam-

tal i jämförelse med intervjuerna med för mig nya personer. Samtidigt är en intervju inte en naturlig situation eftersom den styrs av intervjupersonen och dess frågor. Det uttrycktes av ett par informanter som uppgav att de var lite nervösa. Även att bli inspelad kan kännas ovant för informanterna och påverka intervjun. Alla intervjuer genomfördes i avskilda rum på informanternas arbetsplatser vilket för dem är en trygg och bekant miljö och trots uttryckt nervositet kändes atmosfären lugn och avslappnad. Utifrån genomförande av en pilotintervju kunde även jag slappna av tidsmässigt eftersom jag visste att tiden var väl tilltagen. Intervjuguiden och frågorna hade testats i pilotintervjun och det medförde att endast ett par frågor krävde ytterligare förklaring.

Jag ansåg att intervjufrågorna var relevanta för att kunna ge svar på undersökningsfrågorna. Samtidigt som andra frågeställningar eller sätt att ställa frågorna på troligtvis hade genererat andra svar. Jag valde att inte dela ut frågorna i förväg vilket kan ha påverkat de svar som gavs eftersom informanterna inte hade någon möjlighet att förbereda sig. Säljö (2000, s. 115) menar att språklig kommunikation, det man säger eller uttrycker, inte är identiskt med det man tänker. Det har jag varit medveten om och har förståelse för att en intervju inte ger en helhetsbild eftersom den inte täcker in allt. Intervjuernas upplägg var i princip detsamma i alla intervjuer eftersom jag utgick från frågornas ordning i intervjuguiden. Däremot skilde följdfrågorna sig åt något beroende på informanternas svar. Min förförståelse kan ha påverkat om och vilka följdfrågor som ställdes även om jag medvetet försökte bortse från den (Kihlström 2007, s. 49). Ljudupptagningen fungerade bra och var betydelsefull för att få ett rikt, bra och trovärdigt material som bearbetades i flera steg. Jag är medveten om min ovana att intervjua och jag har försökt förhålla mig objektiv till materialet för att inte styra resultatet i en vald riktning. Det krävs ”mycket övning för att bli en god intervjuare och tolka och analysera materialet” enligt Trost (2010, s. 126). Utifrån syfte, frågeställningar och återkommande begrepp kategoriserades materialet. Oväsentliga delar ströks och materialet analyserades utifrån inspiration av det sociokulturella perspektivet med begreppen verktyg, mediering och kommunikation.

Vid presentation av resultatet i kvalitativa intervjuer anses det betydelsefullt att få fram variationer i svaren vilket medförde att kodning krävdes. Ur en etisk synvinkel kan det medföra en risk för identifiering av informanter på samma förskola. För att undvika det har jag valt att inte citera vissa uttalanden eller koda med fiktivt namn. Innehållet var viktigare än vem som uttalat det. Det tillvägagångssättet använde även Andersson (2007, s. 18) i sin avhandling. De etiska aspekterna som delgivits informanterna har ständigt varit i åtanke under arbetes gång för att inte överträdelse skulle ske. Genom att vara noggrann och tydlig i beskrivning av me-

toden ökar trovärdigheten samtidigt som brister synliggörs. Studien är inte generaliserbar men kan vara överförbar eller användbar i vissa sammanhang vilket är upp till läsaren att bedöma. I efterhand kan jag se att ett interkulturellt perspektiv också hade varit möjligt att ha som inångång. I sökning av tidigare forskning skulle jag därmed kunna fått fram andra intressanta studier. Men tonvikten i denna studie ligger på kommunikationen därav valet av teoretisk bakgrund.

9.3 Sammanfattande slutsatser

Informanterna beskriver att de använder strategier som anpassat tal, språk, kroppsspråk, bilder, film och genom att konkret visa i kommunikationen med föräldrar. De uppger även att de tar hjälp av andra föräldrar som översätter. Olika översättningsverktyg används i lärplattor även om dessa inte anses helt tillförlitliga enligt informanterna. Informanternas beskrivningar tyder på att de olika strategierna kan främja kommunikationen liksom föräldrars möjlighet till delaktighet och inflytande i verksamheten trots vissa påtalade brister tänker jag. Strategierna kan därmed fungera som hjälpmedel och stöd i dagliga samtal med föräldrar som saknar eller endast har lite kunskaper i svenska, där innehållet främst uppges handla om enkla praktiska saker runt barnen och verksamheten enligt min tolkning av informanternas berättelser.

Samtliga informanter berättar att de har tillgång till tolk vid behov och i de samtalen informerar de om verksamheten samt läroplanens innehåll och mål i relation till barnen. Det framkommer i intervjuerna att film och foton även används i de tolkade samtalen för att skapa förståelse för det som förmedlas. I de tolkade samtalen har föräldrar möjlighet att ställa frågor och berätta om barnen enligt informanterna. Utifrån informanternas beskrivningar kan de tolkade samtalen öka förutsättningarna för personalens uppdrag att tydligt delge läroplanens innehåll och mål (Lpfö 98/16, s. 13), samt möjliggöra att personal och föräldrar ömsesidigt kan utbyta information om barnens intressen, behov, erfarenheter, utveckling och lärande i enlighet med läroplanen (Skolverket 2016, s. 37) enligt min tolkning.

Informanterna uppger däremot att de endast har lite information kring barnens bakgrund och erfarenheter och att de av respekt inte vill fråga föräldrarna för mycket eftersom det kan vara känsligt. Samtidigt menar de att det är viktigt att veta för att kunna bemöta barnen på ett bra sätt och skapa trygghet. Alla informanter belyser vikten av barns och föräldrars trygghet i relation till samverkan. Trygghet anses uppnås genom att föräldrar görs delaktiga i vad barnen gör i förskolan.

Olika samverkansformer förekommer enligt informanterna och utvecklingssamtalet är den form som alla föräldrar deltar i. Sociala samverkansformer som exempelvis drop-in fika och soaré uppskattas också medan föräldramöten inte lockar lika många föräldrar enligt informanterna. En informant beskrev ett alternativ till föräldramöte där föräldrar och barn kunde titta på ett bildspel om verksamheten och fika tillsammans i samband med hämtning vilket uppskattades av föräldrarna. Samtliga informanter berättar att föräldrar är välkomna att vara med i förskolan men föräldrars brist på tid ses enligt dem som hinder för samverkan. Ett öppet och tillmötesgående förhållningssätt hos personalen möjliggör föräldrars inflytande enligt informanterna. Genom att erbjuda olika och gärna nya former av samverkan kan bättre förutsättningar skapas för föräldrars delaktighet och inflytande i enlighet med de allmänna råden för förskolan (Skolverket 2016, s. 36) tänker jag utifrån informanternas beskrivningar, vilket även Sandberg och Vuorinens (2008, s. 155-157) forskning visade.

9.4 Förslag till vidare forskning

För att få djupare kunskap om kommunikationens betydelse för samverkan mellan hem och förskola i relation till språklig mångfald krävs mer forskning kring detta. En intressant inriktning kunde vara att studera praktiska tillvägagångssätt och hjälpmedel som förskolepersonal använder sig av i förskolor som har lång erfarenhet av språklig mångfald och där en hög andel av familjerna har andra modersmål. Vilka kommunikationsstrategier förekommer? Vilket stöd har förskolepersonalen i arbetet? Även föräldrarnas erfarenheter och upplevelser av kommunikation och samverkan är viktiga att forska kring för att få ökad kunskap och förståelse. Studien skulle därmed vara betydelsefull för blivande och yrkesverksam förskolepersonal.

10. Referenslista

- Andersson, F. (2007). *Att utmana erfarenheter: Kunskapsutveckling i en forskningscirkel*. (Doktorsavhandling, Stockholms Universitet). Stockholm: Institutionen för individ, omvärld och lärande, LHS. Från: <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:197827/FULLTEXT01.pdf>
- Björk-Willén, P. (2013). Samtal i förskolans tambur – på skilda villkor. I: P. Björk-Willén, S. Gruber & T. Puskás. (red.). *Nationell förskola med mångkulturellt uppdrag* (s. 91-115). Stockholm: Liber.
- Dimenäs, J. (2007) (red.). *Lära till lärare*. Stockholm: Liber.
- Fast, C. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva. Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. (Doktorsavhandling, Uppsala universitet). Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Harju, A. & Tallberg Broman, I. (2013) (red.). *Föräldrar, förskola och skola. Om mångfald, makt och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Kihlström, S. (2007). Intervju som redskap. I: J. Dimenäs. (red.). *Lära till lärare* (s. 47-56). Stockholm: Liber.
- Kihlström, S. (2007). Uppsatsen - examensarbetet. I: J. Dimenäs. (red.). *Lära till lärare* (s. 226-242). Stockholm: Liber.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lpfö 98/16. *Läroplan för förskolan*. www.skolverket.se
- Lunneblad, J. (2013). Tid att bli svensk: En studie av mottagandet av nyanlända barn och familjer i den svenska förskolan. *Tidskrift för Nordisk Barnehageforskning*, 6(8), 1-14. Från <http://dx.doi.org/10.7577/nbf.339>
- Löfdahl, A., Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (2014) (red.). *Förskollärares metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber.
- Löfgren, H. (2014). Lärarberättelser från förskolan. I: A. Löfdahl, M. Hjalmarsson & K. Franzén. (red.). *Förskollärares metod och vetenskapsteori* (s. 144-156). Stockholm: Liber.
- Myndigheten för skolutveckling. (2006). *Komma till tals. Flerspråkighet i förskolan*. Stockholm: Liber.
- Rosenqvist, M M., & Andréén, M. (2006) (red.). *Uppsatsens mystik – om konsten att skriva uppsats och examensarbete*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Sandberg, A. & Vuorinen, T. (2008). Preschool–home cooperation in change. *International Journal of Early Years Education*, 16(2), 151–161. doi:10.1080/09669760802025165.

- SFS 2010:800. *Skollag*. Hämtad 7 december, 2016, från Riksdagen, http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800
- Skans, A. (2011). *En flerspråkig förskolas didaktik i praktiken*. (Licentiatavhandling, Malmö högskola, Lärarutbildningen) Från: <http://hdl.handle.net/2043/11603>
- Skolverket (2016). *Allmänna råd med kommentarer - Förskolan*. Hämtad 7 december, 2016, <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3585>
- Skolverket. (2013). *Flera språk i förskolan – teori och praktik*. Stockholm: Fritzes.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. (3. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Tallberg Broman, I. (2009). "No parent left behind": Föräldradeltagande för inkludering och effektivitet. *Educare*; 2-3, 221-240. Från <http://hdl.handle.net/2043/13296>
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <http://codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>. Hämtad 2016-12-05.
- Vetenskapsrådet. (2011). *God forskningssed*. Från: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/> Hämtad 2016-12-10.

Bilagor

Bilaga 1 – Informationsbrev

HÖGSKOLAN
DALARNA

Till dig som personal i förskolan

Information om undersökning angående kommunikation och samverkan mellan hem och förskola

Förfrågan om deltagande

I denna avslutande kurs på förskolläraryrket vid Högskolan Dalarna ingår att skriva ett examensarbete där jag valt området föräldrasamverkan i förskolan. Undersökningen kommer att bestå av intervjuer och handla om kommunikation och samverkan mellan svenskspråkig förskolepersonal och föräldrar som inte har svenska som förstaspråk. Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Undersökningens syfte och innehåll

Syftet med studien är att få kunskap om förskolepersonalens tankar, upplevelser och erfarenheter av kommunikation och samverkan med föräldrar som inte har svenska som förstaspråk. Frågan är aktuell genom den ökande migrationen som innebär att förskolepersonal möter allt fler familjer som har andra modersmål än svenska och därför är undersökningen viktig att genomföra.

Undersökningens genomförande

I min undersökning har jag planerat att genomföra intervjuer med förskolepersonal med erfarenheter av samverkan med föräldrar där ett gemensamt förstaspråk saknats. Intervjuerna beräknas ta mellan 40-60 minuter. Till hjälp vid intervjuer och för efterarbetet önskar jag få använda ljudinspelning för insamling av data förutom stödanteckningar samt att vid behov under analysarbetets gång få återkomma med förfrågningar om något känns oklart.

Insamlad data kommer att skrivas ned och analyseras enbart av mig själv och materialet kommer förvaras så att ingen annan har tillgång till det. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna. När uppsatsen är godkänd kommer insamlad material raderas. Uppsatsen kommer sedan att finnas tillgänglig på förskolan.

Du kommer att vara anonym som deltagare i undersökningen och dina uppgifter kommer inte att kunna härledas till dig. Namn på förskolor och deltagare kommer att bytas ut för att säkerställa anonymitet. Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Dina erfarenheter och upplevelser är betydelsefulla och därför är jag tacksam om du vill delta i undersökningen.

Ja, jag vill medverka i ovanstående undersökning: _____

Nej, jag vill inte medverka i ovanstående undersökning: _____

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga:

Student, Högskolan Dalarna

Rättvik / 2016

Helena Wadström

Svedsvägen 3
795 35 Rättvik

E-post: [xxxxxxxxx](#)
Tel: xxxxxxxx

Handledare, Högskolan Dalarna

Falun / 2016

Maria Olsson

Högskolan Dalarna
791 88 Falun

E-post: [xxxxxxxxx](#)
Tel: xxxxxxxx

Bilaga 2 – Intervjuguide

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

- Vilken utbildning har du och när utbildade du dig?
- Hur lång arbetslivserfarenhet har du inom förskoleverksamhet?
- Vilken erfarenhet har du av att samverka med föräldrar som har ett annat modersmål än svenska?
- Hur många språk finns representerade i föräldragruppen?

Kommunikationsstrategier

- Hur går du tillväga för att göra dig förstådd och förstå föräldrarna i de dagliga samtalen?
- I vilka situationer och i vilken omfattning har ni tillgång till tolk? Hur upplever du det?
- Vilken skriftlig information och dokumentation förekommer i er verksamhet?
- På vilket sätt förmedlar du läroplanens innehåll och mål till föräldrar som inte har svenska som modersmål?

Samverkan

- Hur ser du på föräldrasamverkan i allmänhet? Vad kan främja den? Vad kan försvåra?
- Om du jämför samverkan med föräldrar med svenska som modersmål och samverkan med föräldrar som har andra modersmål, upplever du några likheter eller skillnader?
- Vilka samverkansformer har ni i er verksamhet?
- Hur ser du på föräldrasamverkan i relation till barns trivsel, utveckling och lärande i förskolan?
- Hur ser du på den information du fått kring barnen du möter?

Föräldrars inflytande och delaktighet

- Hur ser du på språk och kommunikation i relation till föräldrasamverkan?
- Hur tänker du kring föräldrars delaktighet och inflytande? Vad kan det handla om?

Förskolepersonalens resurser och kompetens

- Hur ser du på det stöd och resurser du har tillgång till i kommunikation och samverkan, motsvarar det dina behov?
- Hur ser du på din kompetens angående kommunikation och samverkan, motsvarar det dina behov?

Avslutning

- Känner du att det är något du vill tillägga eller förtydliga?
- Kan jag återkomma om jag stöter på några oklarheter när jag analyserar materialet?